

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет

Кафедра міжнародної економіки та світового господарства

Реєстр № _____

Нормоконтролер

«До захисту»

в.о. зав. кафедри

к. е. н., доц. Шуба Т.П.

**ДОСВІД ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ**

Кваліфікаційна робота бакалавра

Виконала:

студентка 4-го курсу

першого (бакалаврського) рівня

вищої освіти

денної форми навчання

гр. ЕМ-42

Анна СТУПАК

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Наталія ГАЛУЦЬКИХ

Харків – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності	8
1.1. Етапи розвитку міжнародних стандартів фінансової звітності.....	8
1.2. Поняття, сутність та різновиди міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ)	14
1.3. Інституційно-правові основи регулювання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).....	30
Висновки до розділу 1	35
РОЗДІЛ 2. Аналіз особливостей моделей бухгалтерського обліку як основа складання фінансової звітності.....	37
2.1. Практичні аспекти англо-саксонської моделі бухгалтерського обліку.....	37
2.2. Особливості розвитку континентальної моделі бухгалтерського обліку ..	48
2.3. Проблеми та перспективи імплементації МСФЗ в світовій практиці	59
Висновки до розділу 2	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі, де глобальна економіка постійно відчуває вплив різних чинників, вона продовжує функціонувати в умовах значних викликів та невизначеності. Після періоду відновлення, що настав після пандемії COVID-19, світова економіка опинилася перед новими ризиками: геополітичними конфліктами, зростанням інфляції, проблемами з логістикою, коливаннями на енергетичних ринках та загостренням кліматичних змін.

На період 2024-2025 років спостерігається тенденція до уповільнення економічного зростання у багатьох розвинених країнах. Центральні банки США, ЄС та інших потужних економік продовжують боротися з інфляцією, збільшуючи відсоткові ставки, що негативно впливає на інвестиції, кредитування та споживчий попит. Водночас, країни, що розвиваються, включаючи Україну, відчувають додатковий тиск через обмежений доступ до міжнародних фінансових ринків, політичну нестабільність та коливання валютних курсів.

У цих умовах зростає потреба у прозорій, достовірній та зіставній фінансовій інформації, яка є важливою для інвесторів, кредиторів, державних органів та інших зацікавлених сторін для прийняття обґрунтованих рішень. Саме тому надзвичайно важливою стає роль Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) – єдиної глобальної мови бізнесу, яка дозволяє компаніям звітувати у зрозумілій та прийнятній формі на міжнародному рівні.

На теперішній час впровадження МСФЗ постало і як об'єктивна даність, і як нормативна вимога для значної кількості вітчизняних підприємств. Саме міжнародні стандарти є ключем до формування єдиних принципів та цілей фінансової звітності, МСФЗ спрямовані на відображення правдивої та неупередженої облікової та звітної інформації про фінансовий стан, що, в свою чергу, дає можливість об'єктивно оцінювати потенціал та перспективи розвитку підприємства. Одночасно з тим, впровадження МСФЗ зумовлює необхідність змін до чинних нормативних документів, національних стандартів, уточнення

дефініцій, розробки практичних порад, визначення інструментів та термінів переходу. У зв'язку з тим, що в Україні сьогодні спостерігається значне збільшення сегменту підприємств, які практикують МСФЗ-звітність, виникають нові задачі, виклики та ризики для бухгалтерів-практиків та усєї професійної облікової спільноти.

З наростанням залучення іноземних інвестицій, виходом на міжнародні простори та інтеграцією в глобальні ланцюги постачання, вимоги до якості та стандартизації фінансової звітності неухильно посилюються. У багатьох державах використання МСФЗ є обов'язковим для відкритих компаній, а в ряді юрисдикцій – рекомендованим або обов'язковим також для середнього бізнесу. Зокрема, МСФЗ сприяють збільшенню довіри до компаній, позитивно впливають на інвестиційний імідж та забезпечують прозорість фінансових операцій.

Відтак, в теперішніх макроекономічних реаліях значення МСФЗ як інструменту гарантування економічної прозорості, стабільності та взаєморозуміння між ринковими гравцями неухильно зростає, що, власне, й визначає актуальність обраної теми дипломного дослідження.

Ступінь наук вивченості проблеми. Проблематика впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) у глобальному контексті є однією з найважливіших тем у сфері бухгалтерського обліку, фінансового аналізу, корпоративного управління та інвестиційної діяльності. Науковці зосереджують увагу на цій проблемі через глобалізацію, потребу в прозорості звітності, стандартизації методів оцінки активів та пасивів, а також через інтеграцію національних економік у світову економічну систему.

Імплементация МСФЗ досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними фахівцями, серед яких: А. Альзебан, Н. Альбу, Ч. Альбу, І. Бенько, Дж. Гатрі, С. Грей, І. Демко, М. Лучко, О. Мазіна, В. Марущак, Н. Мельник, С. Рогозний, О. Ромашко, І. Салітерер, С. Семенова, І. Стекколіні, О. Фоміна, С. Яцишин. Основними напрямками їх досліджень є: зіставлення національних систем обліку з МСФЗ; виявлення труднощів перетворення звітності; аналіз впливу стандартів

на достовірність фінансової інформації; вивчення наслідків запровадження МСФЗ для фінансової стабільності, інвестиційної привабливості, податкового планування та інших аспектів.

Підсумовуючи, питання впровадження МСФЗ добре вивчене на теоретичному рівні, але його практичне застосування у конкретних країнах та підприємствах вимагає подальших досліджень. Особливо актуальними залишаються питання адаптації МСФЗ в економіках, що перебувають в процесі переходу, зокрема – в Україні, де процес гармонізації стандартів зі світовою практикою ще триває.

Метою дослідження є на основі аналізу теоретичних та практичних аспектів використання міжнародних стандартів фінансової звітності і вивчення зарубіжного досвіду їх імплементації визначити проблеми і перспективи їх подальшого застосування в світовій практиці.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- дослідити історичні аспекти розвитку міжнародних стандартів фінансової звітності;
- визначити основні положення, сутність та різновиди МСФЗ;
- охарактеризувати інституційні основи МСФЗ;
- визначити особливості та основні аспекти англо-саксонської моделі бухгалтерського обліку;
- здійснити аналіз та оцінити особливості розвитку континентальної моделі бухгалтерського обліку;
- визначити перспективи імплементації МСФЗ в світовій практиці.

Об'єктом дослідження є міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).

Предметом дослідження є досвід імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності в світовій практиці.

Методи дослідження. В кваліфікаційній роботі використані спеціальні методи дослідження:

- абстрактно-логічний метод (визначено основні положення, сутність та різновиди МСФЗ);
- історичний для дослідження аспектів розвитку міжнародних стандартів фінансової звітності);
- системний аналіз (охарактеризовано інституційні основи МСФЗ);
- спостереження і узагальнення (визначено особливості та основні аспекти англо-саксонської моделі бухгалтерського обліку);
- аналіз і синтез (здійснено аналіз та надано оцінку особливостям розвитку континентальної моделі бухгалтерського обліку);
- методи експертної оцінки (визначено перспективи імплементації МСФЗ в світовій практиці);
- графічні й табличні методи для наочного зображення результатів дослідження імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності в світовій практиці.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення та висновки дослідження були висловлені в статті «Практичні аспекти англо-саксонської моделі бухгалтерського обліку» та надруковані в збірнику по матеріалам X Міжнародна науково-практична конференція «SCIENCE IN THE MODERN WORLD: INNOVATIONS AND CHALLENGES» (Торонто, Канада).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Робота включає 14 рисунків, 11 таблиць та 77 найменувань у списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 83 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

1.1. Етапи розвитку міжнародних стандартів фінансової звітності

Світ звернувся до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ / IFRS) внаслідок глобалізації економіки та потреби у прозорій, зрозумілій та порівняльній фінансовій інформації. Глобалізація бізнесу передбачає, що підприємства оперують у різних країнах, мають філії, інвесторів та партнерів по всьому світі. Місцеві стандарти не дозволяли однозначно «читати» звітність у різних країнах, а тому перехід на міжнародні стандарти спрощує подання та дослідження інформації із фінансової звітності. Щодо інвестиційної привабливості, то міжнародні інвестори прагнуть розуміти фінансову звітність компаній без необхідності її адаптувати до національних вимог, а після світових криз (зокрема, 2008 року) постала необхідність єдиного підходу до прозорої оцінки активів, зобов'язань, доходів та ризиків [1].

Уніфікація фінансової звітності – це «єдина мова бізнесу» для всіх компаній незалежно від країни їх діяльності, крім того це додаткова можливість:

- підвищення прозорості та довіри з боку інвесторів, банків, державних органів;
- покращення корпоративного управління – керівництво отримує об'єктивне уявлення про фінансовий стан підприємства;
- можливість виходу на міжнародні ринки капіталу – компанії, що використовують МСФЗ, мають легший доступ до фінансування [3].

МСФЗ має ряд переваг, серед яких варто відмітити: можливість легкого порівняння звітності компаній з різних країн; стандарти надають краще відображення реальної економічної ситуації, а не «оптимізованих цифр»; міжнародні інвестори розуміють МСФЗ та довіряють їм; аналітики, аудиторів та

менеджери мають більш якісні дані для прийняття рішень; спрощення злиттів, поглинань, реструктуризацій міжнародних компаній [1].

МСФЗ еволюціонували з першочергової добровільної ідеї до загальносвітового стандарту, що гарантує відкритість, можливість порівняння та впевненість у фінансових звітах по всьому світі. Далі в табл. 1.1 відображено основні етапи становлення МСФЗ і їх змістовні, цільові та результативні характеристики.

Таблиця 1.1 - Основні етапи становлення МСФЗ

Період (роки)	Подія	Учасники	Результати діяльності
1973-1989	1973 р. – створено КМСФЗ (IASB), який з 1983 року став автономним у питаннях обговорення документів, що стосуються міжнародного обліку	Професійні бухгалтерські асоціації з Австралії, Німеччини, Канади, Мексики, Нідерландів, Ірландії, Великобританії, США, Франції та Японії	Видано документи у вигляді набору правил і пояснень під назвою «Міжнародні стандарти фінансової звітності»
1989-1995	Значне збільшення кількості країн, які прагнуть застосовувати МСФЗ	Росія починає роботу над поетапним переходом на МСФЗ. До учасників приєдналися Кіпр, Сінгапур, Малайзія. У Росії затверджено Програму реформування системи бухгалтерського облік з МСФЗ.	Виявлено необхідність забезпечення зіставності, цілісності та прозорості нових стандартів
1995-2000	Розроблені основні комплекти МСФЗ, що погодженні авторитетними міжнародними організаціями	Активними учасниками впровадження МСФЗ є Німеччина, Франція, Італія, Австрія, Фінляндія.	МСФЗ фактично стають фінансовою мовою на всіх біржах світу.
2000-по сьогодні	Глобалізація МСФЗ	На сьогоднішній день до складу Ради МСФЗ входять більше 100 країн світу	Активна конвергенція міжнародних і національних стандартів. Визнання МСФЗ як єдиного об'єднання міжнародних стандартів обліку для підготовки фінансової звітності.

Джерело: складено автором самостійно на основі [1, 4].

Від 2000 року – спостерігалось зближення з американським зразком стандартизації бухгалтерського обліку US-GAAP та прагнення до тотального введення глобальних стандартів [4].

Потім мали місце організаційні зміни: у квітні 2001 року IASC було перетворено на Раду з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standards Board, скорочено IASB), що значно поживило свою роботу. З цього моменту МСФЗ активно почали розповсюджуватися світом. Більше 50 найбільших держав затвердили спеціальні плани переходу на МСФЗ або зближення національних стандартів з МСФЗ. Країни колишнього Радянського Союзу, зокрема й Україна, не стали тут виключенням. Європейська комісія зобов'язала компанії, цінні папери яких обертаються на європейських біржах (а це приблизно 40000 підприємств), використовувати з 2005 року МСФЗ під час складання консолідованої фінансової звітності. Австралія оголосила про повний перехід на МСФЗ з 2005 року. Рада зі стандартів фінансової звітності США підписала угоду з IASB щодо усунення розбіжностей між американською та міжнародною системами звітності. Засновником IASB є Фонд Комітету з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB Foundation, або IASB). Статут IASB та її діяльність спрямовані на досягнення наступних цілей:

- розбудова уніфікованої системи висококласних, доступних та практично застосовних глобальних бухгалтерських стандартів, що передбачають у фінансовій звітності надання інформації високої якості, прозорості та порівняності задля допомоги учасникам світових фінансових ринків та іншим користувачам інформації у прийнятті економічних рішень;

- розповсюдження стандартів та забезпечення їх однозначного тлумачення;

- інтенсивна робота зі зближення національних стандартів з МСФЗ.

Фінансування діяльності IASB здійснюється за рахунок внесків від великих бухгалтерських фірм, приватних фінансових організацій та виробничих підприємств, центральних банків різних держав, банків розвитку й інших міжнародних та фінансових інституцій. Рішення щодо публікації нового

стандарту ухвалюються більшістю голосів. Ключова вимога до членів IASB – надзвичайно високий рівень їхньої кваліфікації [4].

МСФЗ розробляються за участі фахівців з бухгалтерського обліку, фінансових аналітиків та інших користувачів фінансової звітності, представників бізнесу, фондових бірж, регуляторних та юридичних установ, а також інших зацікавлених фізичних та юридичних осіб з усього світу. Відповідно до Вступу до МСФЗ, звичайний процес розробки стандартів складається з наступних етапів:

1. Визначення проблем, що виникають через обрану тему, та аналіз їх розв'язання відповідно до «Принципів підготовки та подання фінансової звітності».

2. Вивчення вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та методики ведення обліку, а також проведення дискусій з організаціями, які займаються розробкою цих стандартів.

3. Проведення консультацій з Консультативною радою щодо доцільності включення цієї теми до графіка роботи IASB.

4. Створення проектної консультаційної групи.

5. Оприлюднення «Документа для обговорення» (discussion document, DD) для громадського обговорення.

6. Опублікування «Проекту стандарту» (exposure draft, ED), затвердженого IASB, для публічного обговорення, включаючи окремі точки зору членів IASB.

7. Поширення «Підстав для висновків» (як частина «Проекту стандарту»).

8. Проведення аналізу всіх отриманих вчасно коментарів до «Документа для обговорення» та «Проекту стандарту».

9. Розгляд питання про необхідність організації публічних слухань і тестування, та, за потреби, їх проведення [4].

Отже, потрібно наголосити, що МСФЗ – це значний крок у розвитку теорії та практичного застосування бухгалтерського обліку.

Основна концепція МСФЗ полягає у створенні умов для порівняння фінансової звітності різних компаній з різних країн. Двадцяте століття в економічній історії підприємств та суспільному житті позначилось виникненням і розширенням транснаціональних корпорацій, що зумовило потребу в уніфікації показників бухгалтерських балансів компаній різних країн, щоб зробити їх зрозумілими для інвесторів в усьому світі. Бухгалтерський облік у його сучасному розумінні має багатовікову історію. У різних країнах ця історія формувалася під впливом різних бухгалтерських шкіл, кожна з власними методологічними особливостями та специфічним підходом до інтерпретації фінансового стану суб'єктів господарювання. Ці школи розвивалися під впливом різних факторів: соціальних, економічних, юридичних умов та домінуючого становища різних користувачів бухгалтерської звітності. В Україні історично склалася своя школа, і починаючи з 1999 року були введені в дію Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [4].

Розглядаючи методологічні нюанси міжнародних стандартів, слід вказати, що вони являють собою зібрання документів, яке ґрунтується на певній теоретичній платформі. Ця теоретична база стандартів відчутно відрізняється від звичних для України поглядів на бухгалтерську методологію. Фундаментом МСФЗ служить теорія англо-американської облікової школи, концепція якої полягає у відображенні, передусім, економічного змісту господарських операцій та фінансового стану підприємства в цілому. Це зумовлює підходи МСФЗ до класифікації ключових облікових категорій: активів, зобов'язань, доходів, витрат, прибутку, капіталу та інших, а також до їх оцінювання (визначення вартості) складових звітності. Україна, подібно до більшості пост-радянських держав, історично належить до так званої континентально-європейської школи, теоретичні основи якої базуються на пріоритеті юридичного змісту фактів, що відображаються, для якої притаманна залежність облікової методології від нормативних актів [4].

Натомість, визначальною особливістю англо-американської бухгалтерської системи є пріоритет професійного судження бухгалтера над обліковими нормативними актами, що суттєво відрізняється від українського облікового досвіду. В Україні традиційно домінує неухильне дотримання облікових процедур відповідно до вимог нормативних документів. Проте, важливо усвідомлювати, що концепція професійного судження бухгалтера спрямована на формування достовірної та об'єктивної інформації про фінансовий стан підприємства, а не на маніпулювання поглядами акціонерів задля, наприклад, залучення додаткових інвестицій.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – це комплекс взаємозалежних документів. До їхнього складу входять: виправлення, що були внесені до поточного видання, вступ, Статут Фонду Комітету з міжнародних стандартів фінансової звітності, передмова до МСФЗ, Принципи підготовки та подання фінансової звітності, опис процедури розробки й затвердження стандартів, текст стандартів, роз'яснення до стандартів (інтерпретації), глосарій, індекс. Всі ці документи взаємопов'язані, створюючи єдину систему; разом з тим, кожен окремий компонент цієї системи має свою значимість [4].

На сьогодні можна стверджувати про наявність усталеної глобальної системи бухгалтерського обліку, що ґрунтується на МСФЗ.

На даний момент фінансову звітність згідно з МСФЗ на добровільній основі готують більше 40 тисяч транснаціональних корпорацій, які володіють понад 200 тисячами дочірніх та залежних підприємств у різних куточках світу. Європейська комісія заявила про те, що бачить у МСФЗ базу для уніфікації фінансової звітності в рамках Європейського Союзу. Окремі держави, в тому числі й Україна, постановили узгодити національні правила бухгалтерського обліку та звітності з вимогами МСФЗ. Використовувати принципи МСФЗ у власній обліковій діяльності погодились приблизно 100 країн, серед них й Україна.

МСФЗ застосовують:

- за фундамент національних бухгалтерських норм та звітності у великій кількості держав земної кулі;
- за міжнародну платформу тими державами, що розробляють свої власні стандарти;
- фондові біржі та регуляторні структури, що зобов'язують або дають змогу іноземним емітентам представляти фінансову звітність згідно з МСФЗ;
- наднаціональні установи, прикладом яких є Європейська комісія;
- Світовий банк, котрий ставить вимогу до позичальників подавати фінансову звітність у відповідності з МСФЗ;
- підприємства, установи, організації – кількість яких невинно зростає.

Практичний досвід свідчить, що впровадження та застосування МСФЗ гарантує: зменшення ризиків для кредиторів та інвесторів; скорочення витрат кожної держави на створення власних стандартів; поглиблення міжнародної співпраці у галузі бухгалтерського обліку; чітке розуміння фінансової звітності та підвищення довіри до її показників у глобальному масштабі.

1.2. Поняття, сутність та різновиди міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ)

Фінансова звітність, що готується відповідно до міжнародних стандартів, стає критичною вимогою в умовах глобалізації, розширення ринків капіталу та інвестицій, а також зростаючої взаємозалежності економік світу. Впровадження МСФЗ відкриває двері для залучення іноземного капіталу, забезпечує прозорість та чіткість фінансових даних, сприяє уніфікації облікових процесів, що, у свою чергу, є необхідною умовою для формування єдиних цілей та підходів у фінансовій звітності.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (надалі – МСФЗ) виступають потужним механізмом для збільшення прозорості та ясності фінансової інформації, яка відображає функціонування суб'єктів господарювання. Вони забезпечують надійну базу для ідентифікації витрат, оцінки активів і пасивів,

сприяючи об'єктивному відображенню фінансових ризиків у суб'єктів, які звітують. Крім того, МСФЗ дають змогу порівнювати результати діяльності різних підприємств, що важливо для коректної оцінки їхнього потенціалу та прийняття ефективних управлінських рішень [2].

У глобальному контексті МСФЗ набувають все більшого поширення, паралельно з цим у юридичних актах різних країн уточнюються визначення, коригуються існуючі національні стандарти та конкретизуються способи практичного використання МСФЗ вітчизняними компаніями. Зрозуміло, що спершу МСФЗ служать базою для розробки національних стандартів бухгалтерського обліку та звітності для гарантування поступового введення міжнародних правил, сприяння їх зближенню. Наступним етапом, як правило, стає ідентифікація переліку підприємств, для яких є обов'язковим застосування МСФЗ, юридично закріплюються норми складання звітності за цими стандартами. В Україні розширення сектору підприємств, що інтегрують міжнародні вимоги, ставить нові виклики перед фахівцями та бухгалтерським співтовариством, адже зараз актуальна величезна кількість змін, спрямованих на максимальне наближення обліку та фінансової звітності до МСФЗ та виконання вимог закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ; англ. IFRS – International Financial Reporting Standards) сьогодні є ефективним інструментом для покращення прозорості та доступності інформації про діяльність підприємств. Вони формують міцний фундамент для обліку доходів та витрат, оцінки активів та зобов'язань, забезпечуючи об'єктивне висвітлення та відображення фінансових ризиків, що виникають у підприємствах, які звітують, а також дають змогу зіставляти результати їхньої діяльності задля коректної оцінки їхніх можливостей та ухвалення відповідних управлінських рішень. Крім того, МСФЗ позитивно впливають на управлінські компетенції керівництва та забезпечують відчутні переваги над конкурентами. Підприємства, що звітують за МСФЗ, значно розширюють можливості залучення додаткових фінансових

ресурсів та ділових партнерів, які сприятимуть економічному розвитку та успіху. Водночас, застосування МСФЗ дозволяє суб'єктам отримувати доступ до інформації про фінансовий стан потенційних партнерів, що служить додатковим критерієм при їх виборі [2].

МСФЗ – це зведення документів, що були ухвалені Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, які окреслюють вимоги щодо формування та презентації фінансової звітності.

Міжнародні стандарти підлягають класифікації, виходячи з періоду їх запровадження в дію:

- міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО, англ. IAS – International Accounting Standards);
- міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, англ. IFRS – International Financial Reporting Standards) [2].

Крім міжнародних стандартів, до системи включено роз'яснення, що їх видав Комітет з тлумачення МСФЗ (КТМСФЗ, англ. – IFRIC) чи попередня структура – Постійний комітет з тлумачення (ПКТ, англ. SIC).

Концептуальна база фінансової звітності, яка є підґрунтям для підготовки та представлення фінансових звітів зовнішнім користувачам, не є складовою МСФЗ. Твердження, вміщені у ній, не мають переваги над вимогами кожного окремого стандарту. Але саме на її основі створюються нові та удосконалюються чинні стандарти [2].

Гарантування прозорості економічної активності суб'єктів національної економіки має першорядне значення, бо ринкова вартість капіталу залежить від двох ключових чинників: майбутніх доходів та майбутніх ризиків. Частина ризиків притаманна діяльності самих організацій, однак існують й такі, які виникають через нестачу потрібної інформації, брак точних даних про прибутковість капіталовкладень. Кредитори та інвестори згодні на меншу прибутковість, але за умови, що наявність достовірної, справедливо і точно поданої інформації мінімізує їхні ризики.

Міжнародні стандарти обліку та фінансової звітності – це зведення норм, розроблені та затверджені Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО).

По суті, Міжнародні стандарти обліку та фінансової звітності являють собою цілісний пакет документів, що включає:

- міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, IFRS);
- міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО, IAS);
- роз'яснення, укладені Комітетом з тлумачень міжнародної фінансової звітності (IFRIC);
- роз'яснення, представлені Постійним комітетом з тлумачень (SIC);
- додаткові офіційні матеріали, серед яких: Концептуальна основа фінансової звітності; МСФЗ для малих та середніх підприємств;
- передмова до Міжнародних стандартів фінансової звітності;
- заява щодо практики застосування МСФЗ стосовно ухвалення суттєвих рішень;
- практичний коментар до керівництва [2].

Отже, фундаментальна концепція МСФЗ полягає у встановленні правил обліку та звітування, котрі дозволяють відобразити зацікавленим сторонам, насамперед, економічну суть операцій компанії. Відтак, розглядаючи концептуальні засади Міжнародних стандартів, необхідно спершу з'ясувати, чому можна виокремити економічну та юридичну складові господарських фактів підприємства, в чому полягає економічний зміст операцій підприємства, що можуть дізнатися зацікавлені особи про фінансовий стан компанії, усвідомивши її економічні особливості, і яка інформація залишиться для них «комерційною таємницею».

Далі варто визначити класифікацію та основні положення Міжнародних стандартів фінансової звітності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 - Класифікація Міжнародних стандартів фінансової звітності

Назва стандарту	Характеристика
Розкриття основних принципів та особливостей звітування	
- МСФЗ 1. Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності.	гарантування того, щоб перша фінансова звітність підприємства, підготовлена відповідно до МСФЗ, а також його проміжна фінансова звітність за певний період, що вона охоплює, містила високоякісну інформацію.
- МСФЗ 3. Об'єднання бізнесу.	має на меті підвищити релевантність, вірогідність та зіставність інформації, яку економічний суб'єкт подає у своїй фінансовій звітності стосовно об'єднання бізнесу та його наслідків.
- МСФЗ 13. Оцінювання справедливої вартості.	стандарт визначає справедливую вартість та пропонує в рамках єдиного МСФЗ концептуальну базу для оцінки справедливої вартості, крім того встановлює вимоги щодо розкриття інформації про оцінки справедливої вартості.
Загальна звітність	
- МСФЗ 10. Консолідована фінансова звітність.	полягає у встановленні засад представлення та формування зведеної фінансової звітності, якщо господарський суб'єкт здійснює контроль над одним чи кількома іншими господарськими суб'єктами.
Окремі фінансові звіти	
- МСФЗ 8. Операційні сегменти.	суб'єкт господарювання має оприлюднювати відомості для надання користувачам фінансової звітності можливості оцінити характер та фінансові наслідки економічної діяльності, якою він керує, а також економічні умови, в яких він працює.
Галузева звітність	
- МСФЗ 6. Розвідка та оцінка запасів корисних копалин.	формує вимоги до підприємств подавати у своїх фінансових звітах розкриття інформації, яка дозволяє користувачам оцінити важливість фінансових інструментів для фінансового стану та показників діяльності підприємства.
Розкриття облікових об'єктів	
- МСФЗ 2. Платіж на основі акцій.	визначає вимоги до фінансової звітності підприємств, які проводять операції, що передбачають розрахунки на основі акцій.
- МСФЗ 5. Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність.	встановлює правила обліку активів, які призначені для продажу, а також подання та розкриття даних стосовно припиненої діяльності.
- МСФЗ 7. Фінансові інструменти: розкриття інформації.	визначає характер і ступінь ризиків, що виникають через фінансові інструменти, з якими стикається підприємство протягом звітного періоду та на кінець такого періоду, а також спосіб управління цими ризиками.
- МСФЗ 9. Фінансові інструменти.	окреслення основних засад фінансової звітності стосовно фінансових активів та фінансових зобов'язань. Це забезпечить надання користувачам фінансової звітності релевантної та корисної інформації. Вона необхідна для оцінки ними обсягів, термінів та невизначеності майбутніх грошових надходжень та виплат економічного суб'єкта.

Продовження табл. 1.2

- МСФЗ 11. Спільна діяльність.	встановлює принципи формування та представлення фінансової звітності підприємствами, які беруть участь у спільно контрольованій діяльності (тобто, у спільній діяльності). Щоб досягти зазначеної мети, даний МСФЗ визначає спільний контроль та зобов'язує підприємство, яке є стороною спільної діяльності, встановити тип спільної діяльності, в якій воно залучено, оцінюючи свої права та обов'язки, та відображати ці права та обов'язки відповідно до визначеного типу спільної діяльності.
- МСФЗ 12. Розкриття інформації про частки участі в інших суб'єктах господарювання.	вимога до підприємства розкривати інформацію, щоб користувачі його фінансової звітності мали змогу оцінити: суть його часток участі (та пов'язані з ними ризики) в інших підприємствах; наслідки таких часток участі для його фінансового стану, фінансових результатів та грошових потоків.
- МСФЗ 14. Відстрочені рахунки тарифного регулювання.	полягає у встановленні чітких правил для відображення в фінансовій звітності відстрочених рахунків тарифного регулювання. Йдеться про ситуації, коли підприємство постачає клієнтам товари або надає послуги за тарифами, які підлягають затвердженню регулятором.
- МСФЗ 15. Дохід від договорів з клієнтами.	полягає у визначенні засад, які має використовувати підприємство для оприлюднення користувачам фінансової звітності корисної інформації про характер, обсяг, строки та невизначеність доходів від операційної діяльності і грошових потоків, що випливають із контракту з клієнтом
- МСФЗ 16. Оренда.	стандарт визначає основні положення щодо визнання, оцінки, представлення в звітності та розкриття інформації про оренду. Використовуючи цю інформацію, користувачі фінансової звітності зможуть оцінити вплив орендних операцій на фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.
- МСФЗ 17. Страхові контракти.	передбачається встановлення засад щодо визнання, оцінки, представлення та розкриття страхових контрактів.

Джерело: складено автором самостійно на основі [5].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), зокрема МСБО (IAS – International Accounting Standards), являють собою зібрання нормативних актів, які визначають порядок підготовки фінансової звітності економічними суб'єктами.

МСБО і МСФЗ – це значно більше, аніж проста збірка правил. Це комплексна система, котра спрямована на створення високоякісної, правдивої та зіставної фінансової звітності. Її ключова ціль – гарантування прозорості й довіри в умовах глобального ринку.

Узагальнення показників МСБО та фінансової звітності варто відобразити на рис. 1.1.

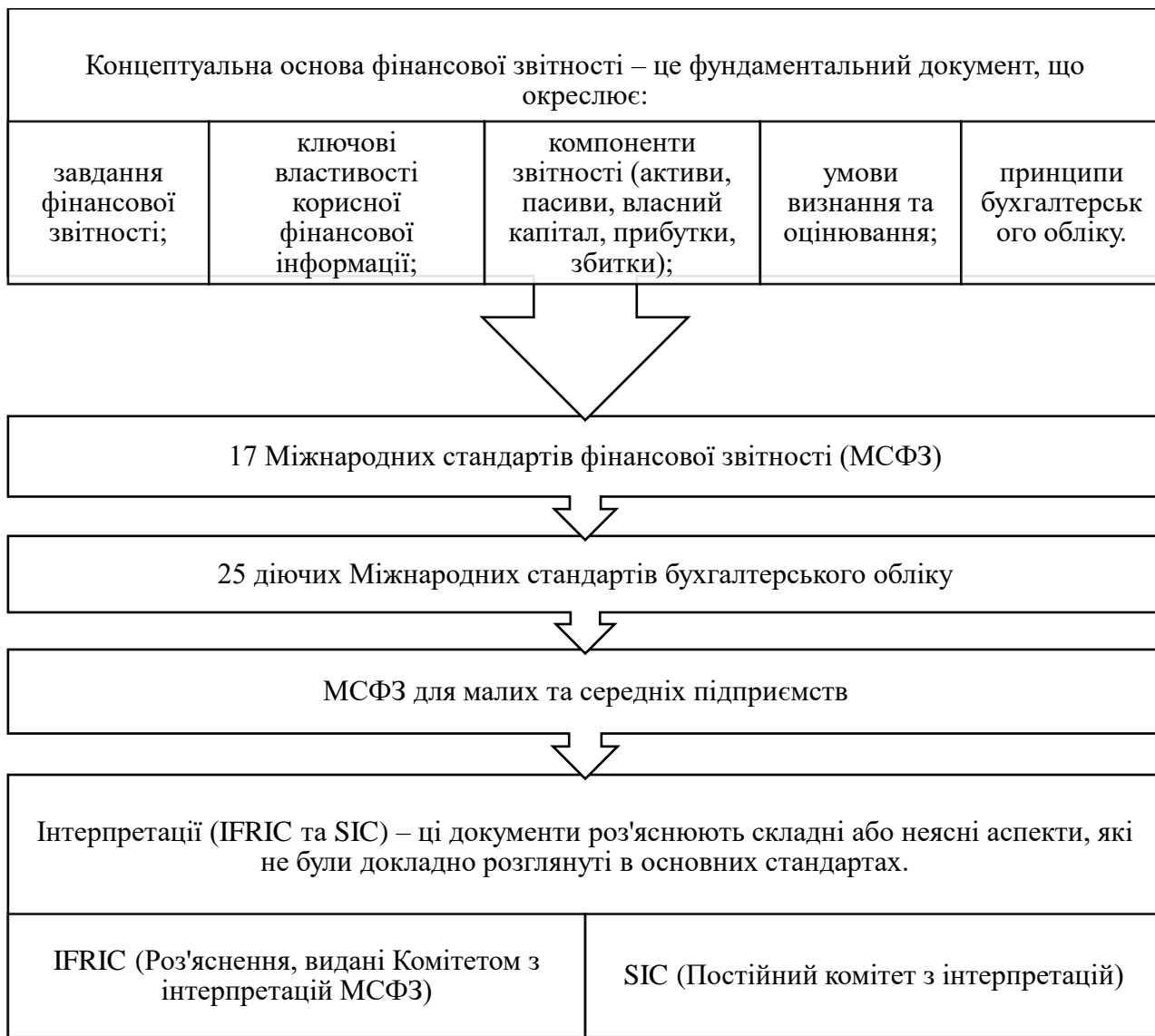

Рис. 1.1 - Складники Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ)

Джерело: складено автором самостійно на основі [41].

Отже, МСБО визначають основу бухгалтерського обліку, а елементи фінансової звітності є його наслідком, застосовуваним для прийняття рішень усіма зацікавленими: інвесторами, кредиторами, державними органами та власниками.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) виступають досить таки надійними інструментами для забезпечення прозорості, зіставності та надійності фінансової інформації в глобальній економіці. Вони пропонують значні вигоди як для самих компаній, так і для зовнішніх користувачів фінансової звітності.

1. Прозорість та зрозумілість фінансових даних

- МСФЗ запроваджують єдині правила підготовки фінансової звітності, що дозволяє користувачам легко розуміти фінансовий стан компанії, незалежно від країни її реєстрації. Це зміцнює довіру інвесторів, кредиторів та партнерів.

2. Порівняння показників між країнами

- Завдяки уніфікації підходів до обліку активів, зобов'язань, доходів та витрат, звітність за МСФЗ дає змогу порівнювати ефективність компаній із різних юрисдикцій, що надзвичайно важливо для транснаціональних корпорацій та іноземних інвесторів.

3. Доступ до зовнішнього фінансування

- Компанії, що готують звітність за МСФЗ, мають більше шансів отримати інвестиції або кредити на міжнародних ринках, адже стандарти визнаються більшістю фінансових установ світу, зокрема МВФ, Світовим банком, ЄБРР та міжнародними банками.

4. Зменшення витрат на консолідацію

- Для холдингів, які мають дочірні компанії в різних країнах, МСФЗ спрощують процес консолідації звітності, що знижує витрати на перетворення даних.

5. Покращення управлінського обліку та внутрішнього контролю

- Вимоги МСФЗ стимулюють компанії до вдосконалення внутрішніх процесів обліку, розкриття ризиків, більш ретельної оцінки активів та зобов'язань, що покращує якість управлінських рішень.

6. Сприяння інтеграції у світовий ринок

- Перехід на МСФЗ є важливим кроком на шляху до економічної інтеграції країни у світову економіку та покращення інвестиційного клімату.

7. Зростання репутації компанії

- Звітність, яка відповідає міжнародним стандартам, підвищує імідж підприємства як надійного та прозорого партнера, який дотримується світових практик корпоративного управління.

Рис. 1.2. - Переваги МСФЗ

Джерело: складено автором самостійно на основі [41].

Впровадження МСФЗ – це не просто відповідність формальним вимогам, а стратегічна перевага для компаній, які прагнуть розвитку, міжнародної співпраці та довіри на світовому рівні.

Основою МСФЗ є кілька груп документів:

- концептуальна основа фінансової звітності – встановлює основні принципи, цілі, компоненти та вимоги для визнання облікових об'єктів. Вона слугує теоретичним фундаментом для всіх інших стандартів;

- МСБО (IAS) – стандарти, затверджені до 2001 року, які регламентують облік основних засобів, запасів, лізингу, подій після звітної дати та іншого. Приміром, IAS 1 визначає загальні вимоги до представлення фінансової звітності, а IAS 2 – облік запасів;

- МСФЗ (IFRS) – стандарти, видані після 2001 року. Вони орієнтовані на модернізацію облікових підходів відповідно до сучасних економічних реалій. Наприклад, IFRS 15 регулює визнання доходу, а IFRS 16 – облік оренди;

- інтерпретації IFRIC та SIC – роз'яснюють застосування стандартів у конкретних випадках, полегшуючи їх правильне тлумачення.

У різних країнах вимоги щодо обов'язкового використання Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ / IFRS) суттєво відрізняються. У деяких юрисдикціях МСФЗ є обов'язковим для всіх публічних компаній, тоді як інші допускають, забороняють або ж вимагають використання адаптованих місцевих версій МСФЗ.

Нижче наведено узагальнений огляд компаній, на які поширюється вимога застосовувати МСФЗ (рис. 1.3).

Узагальнюючи варто відмітити, що в світі МСФЗ зобов'язані звітувати: публічні компанії в більше ніж 140 країнах; банківські установи, страхові компанії та інші фінансові організації, керуючись регуляторними нормами; у низці країн – великі державні підприємства чи компанії, що залучають іноземні інвестиції.

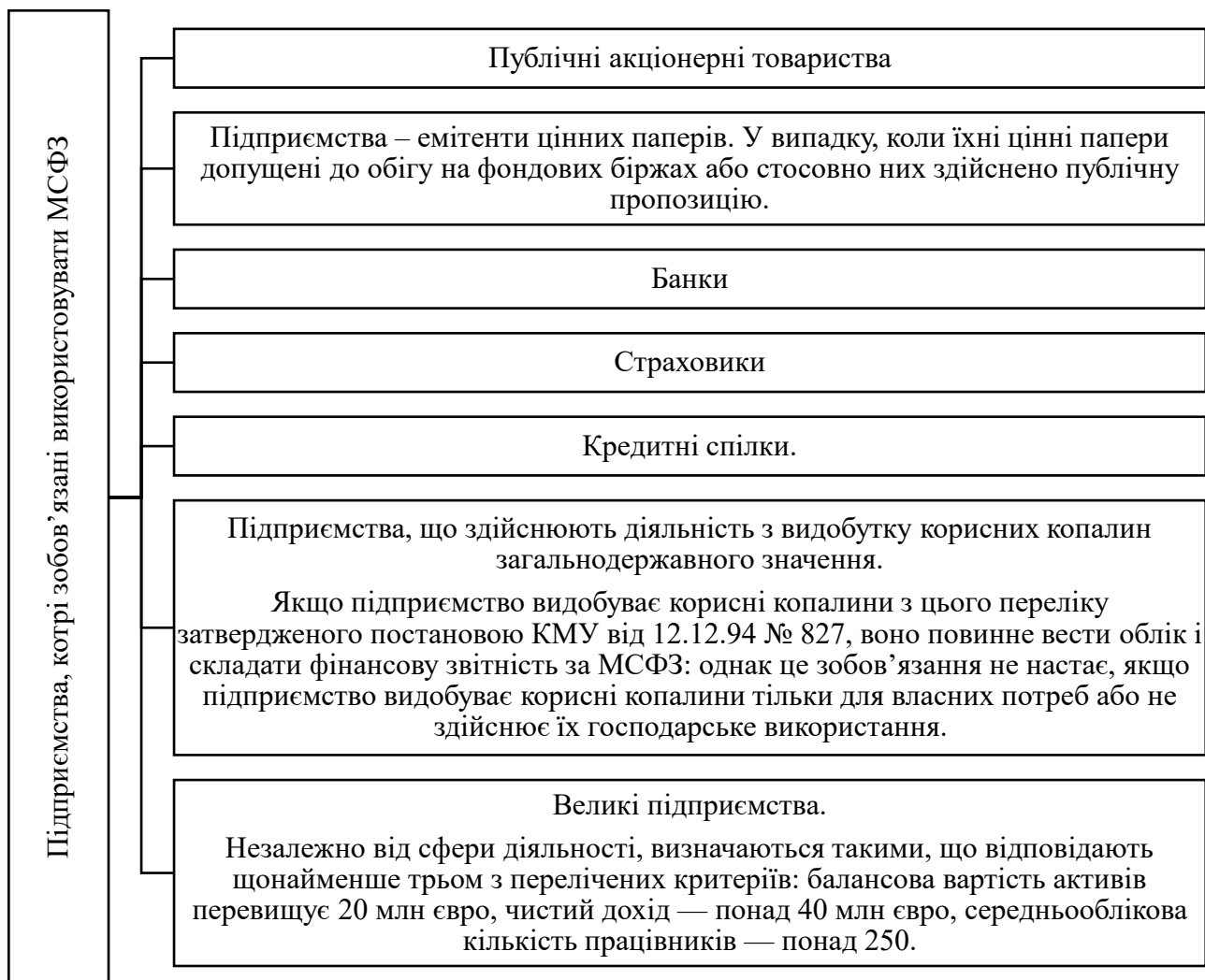

Рис. 1.3. - Підприємства, які зобов'язані застосовувати МСФЗ

Джерело: складено автором самостійно на основі [38].

Далі варто здійснити структурований огляд застосування МСФЗ для різних груп користувачів, розподілених на зовнішніх та внутрішніх учасників фінансової звітності:

- зовнішні користувачі безпосередньо не залучені до управління компанією, проте приймають економічні рішення на основі фінансової звітності;
- внутрішні користувачі беруть участь в управлінському процесі компанії та використовують МСФЗ для ухвалення стратегічних і оперативних рішень (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 - Особливості використання МСФЗ різними категоріями користувачів

Категорія користувача	Ціль використання МСФЗ	Приклади рішень
Зовнішні користувачі		
Інвестори / акціонери	Оцінка прибутків, ризиків та стійкості компанії	Вкладати гроші чи ні, тримати/продавати наявні акції
Кредитори / банки	Аналіз спроможності компанії платити по боргах та її фінансової стабільності	Чи давати кредит, умови кредитування
Постачальники / підрядники	Оцінка здатності підприємства вчасно сплачувати рахунки	Чи підписувати договір, розмір авансу
Податкові служби	Перевірка достовірності даних звітності, контроль правильності нарахування податків	Перевірки, донарахування податків
Регуляторні органи (НБУ)	Гарантування прозорості звітності та відповідності законодавчим нормам	Видача ліцензій, нагляд за дотриманням правил
Суспільство / ЗМІ	Інтерес до екологічного, соціального та економічного впливу діяльності підприємства	Громадський контроль, аналіз на предмет корупції
Міжнародні організації	Оцінка надійності звітності, інвестиційного клімату в країні	Надання фінансової допомоги, грантів, присвоєння рейтингів
Внутрішні користувачі		
Менеджмент (вищий рівень)	Прийняття стратегічних рішень, оцінка ефективності діяльності	Планування інвестицій, реструктуризація бізнесу
Фінансовий директор / бухгалтери	Формування звітності, аналіз фінансових результатів	Підготовка бюджету, оптимізація витрат підприємства
Власники / засновники	Оцінка прибутковості підприємства, контроль над управлінням	Розподіл прибутку, перегляд стратегії розвитку
Підрозділи (маркетинг, виробництво)	Використання звітності для планування та контролю	Коригування виробничих процесів, планування обсягів реалізації
Внутрішні аудитори	Перевірка внутрішнього контролю, підготовка до зовнішнього аудиту	Рекомендації щодо покращення управлінських процесів

Джерело: складено автором самостійно на основі [38].

Отже, МСФЗ пропонують уніфіковану, зрозумілу та співставну систему фінансової звітності, що дозволяє: зовнішнім користувачам – приймати раціональні рішення щодо взаємодії з підприємством; внутрішнім користувачам – ефективно управляти активами, планувати та контролювати діяльність.

Кожен зі стандартів має певну структуру, яка здебільшого містить такі складові:

- вступ, де окреслюється сфера застосування конкретного стандарту, його цілі та завдання;
- розшифрування ключових понять та їх інтерпретація;
- окремі положення, що розкривають специфіку стандарту, зокрема опис методологічних питань та шляхів їх вирішення, включаючи можливі альтернативи в окремому розділі;
- вимоги щодо оприлюднення відомостей, котрі встановлюють обсяг інформації, що має бути представлена безпосередньо у фінансових звітах та у примітках до них;
- дату набрання чинності, тобто період, від якого стандарт чи його складові частини починають діяти.

Ця система стандартизації належить до традиції фінансового обліку англосаксонського типу. МСФЗ визначають як стандарти, що ґрунтуються на принципах (principles based standards), на відміну, скажімо, від американської системи ГААП, яку вважають стандартами, що ґрунтуються на правилах (rules based standards). Це свідчить, що стандартизація МСФЗ не передбачає детального опису усіх процедур та механізмів фінансового обліку, віддаючи перевагу професійній незалежності бухгалтерів, котрі мусять керуватися власним професійним сумлінням та особистими фаховими оцінками.

Існують дві категорії принципів МСФЗ:

- базові принципи
- принципи якості інформації, або якісні характеристики

Далі варто визначити основні принципи якості інформації, що відображається в звітності за міжнародними стандартами (рис. 1.4).

Для розуміння та практичного застосування стандартів ключовою є Концептуальна основа фінансової звітності (далі – Концептуальна основа). Вона окреслює фундаментальні принципи, що лежать в основі фінансової звітності загального призначення. Важливо зазначити, що Концептуальна основа не входить до складу МСФЗ. Отже, якщо виникає колізія між Концептуальною

основою та певним стандартом, пріоритет мають вимоги МСФЗ. Подальша робота над вдосконаленням стандартів спрямована на приведення МСФЗ у відповідність до їхньої Концептуальної основи.

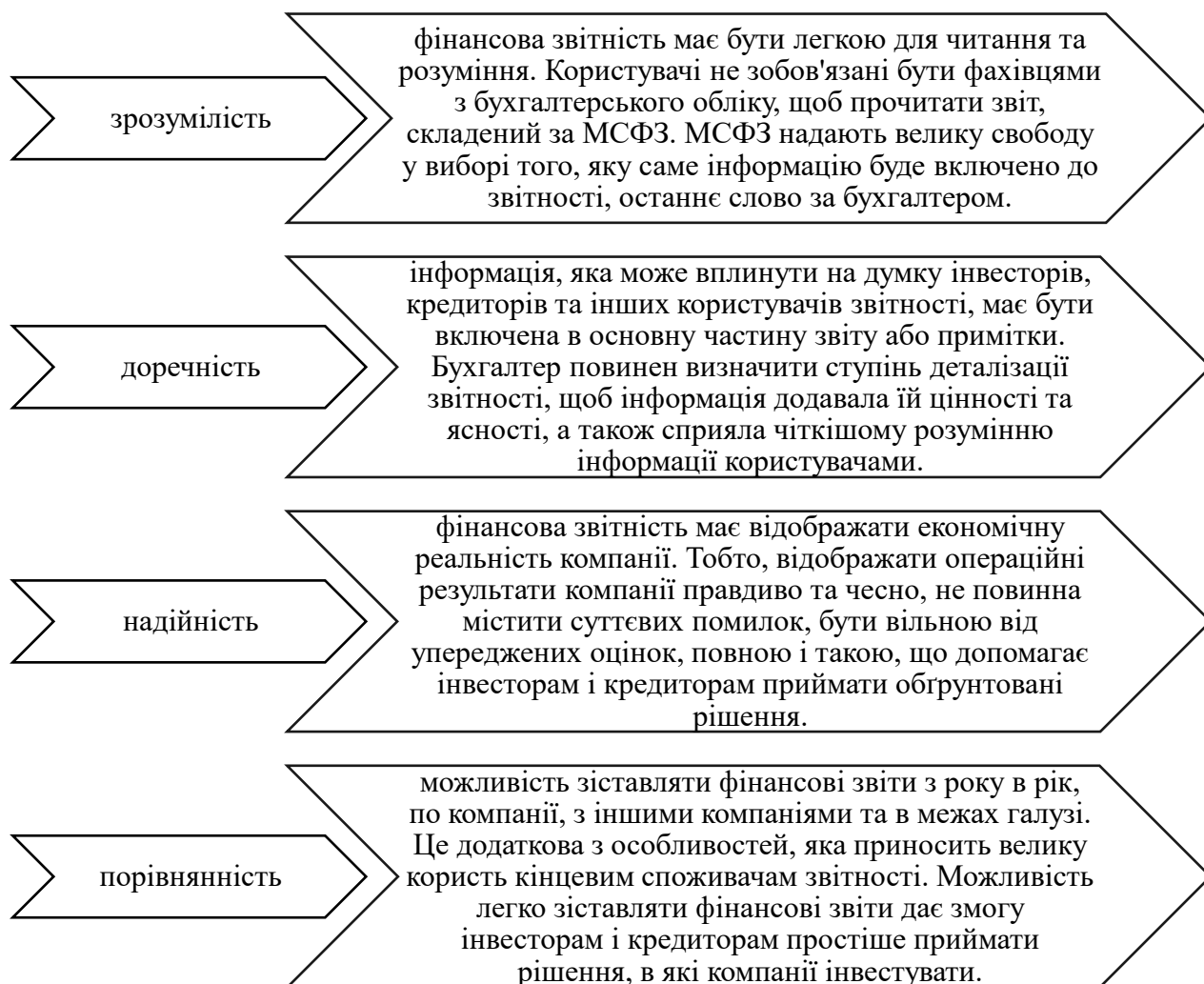

Рис. 1.4. - Принципи якості інформації в МСФЗ

Джерело: складено автором самостійно на основі [7].

Основною причиною до розробки та затвердження Концептуальних засад фінансової звітності були розбіжності у фінансових звітах, що їх склали різні країни. Йшлося про: неоднакове тлумачення складових фінансових звітів, відмінні підходи до критеріїв визнання статей фінансової звітності та вибір різних основ оцінки.

У 1989 році світ побачив Концептуальні засади підготовки та подання фінансових звітів. Втім, у 2010 році Міжнародна рада з стандартів фінансової звітності замінила її на Концептуальну основу фінансової звітності. Наразі Концептуальна основа структурована розділами (рис. 1.5) [4].

Розділ 1	<ul style="list-style-type: none"> • «Мета фінансової звітності загального призначення»
Розділ 2	<ul style="list-style-type: none"> • (відсутній) йтиметься про концепцію суб'єкта господарювання, що звітує
Розділ 3	<ul style="list-style-type: none"> • «Якісні характеристики корисної фінансової інформації»
Розділ 4	<ul style="list-style-type: none"> • текст «Концептуальної основи (1989 р.)», який залишився

Рис. 1.5. - Концептуальна основа фінансової звітності

Джерело: складено автором самостійно на основі [4].

Уряди держав мають право встановлювати відмінні або додаткові положення для фінансової звітності, які відрізняються від тих, що викладені в Концептуальній основі. Але такі вимоги не мають впливати на фінансові звіти, що оприлюднюються для інших споживачів.

Концептуальна основа є фундаментом, на якому побудовано Міжнародні стандарти. Вона визначає ключові принципи, що лежать в основі складання та представлення фінансової звітності для зовнішніх користувачів (рис. 1.6) [4].

Завдання Концептуальної основи полягає в тому, щоб:

а) надавати сприяння Раді у розробці майбутніх МСФЗ та у перегляді вже прийнятих;

б) сприяти Раді в подальшому узгодженні регуляторних положень, бухгалтерських стандартів та процедур, пов'язаних із поданням фінансової звітності, через забезпечення підґрунтя для скорочення кількості альтернативних підходів до обліку, допустимих МСФЗ;

КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	
Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (IAS) Інтерпретації (тлумачення) міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRIC)	Інтерпретації (тлумачення) міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (SIC)

Рис. 1.6. - Взаємозв'язок Концептуальної основи з МСФЗ
 Джерело: складено автором самостійно на основі [4].

в) підтримувати національні органи стандартизації в розробці національних стандартів;

г) допомагати особам, що готують фінансову звітність, використовувати МСФЗ та вирішувати питання, які ще не стали предметом МСФЗ;

д) надавати підтримку аудиторам під час складання висновків щодо відповідності фінансових звітів вимогам МСФЗ;

е) допомагати користувачам фінансової звітності в розумінні інформації, що міститься у фінансових звітах, складених на основі МСФЗ;

є) інформувати зацікавлених осіб щодо діяльності РМСБО про його підходи до розробки МСФЗ [4].

Компанії мають також подавати короткий огляд своєї облікової політики. Повний звіт зазвичай демонструють поряд із попереднім для ілюстрації змін у прибутках і збитках. Материнські підприємства зобов'язані готувати окремі фінансові звіти для кожної своєї дочірньої компанії.

МСФЗ (IFRS) використовують фірми з усього світу, переважно з Європи, Азії та Південної Америки. Деякі держави використовують міжнародні стандарти обов'язково як національні вимоги до ведення бухгалтерського обліку. Інші, де є власні правила бухобліку, використовують МСФЗ (IFRS) як універсальний підхід до складання фінансової звітності. Універсальні стандарти

використовують ті компанії, що займаються міжнародним бізнесом або інвестують в нього.

Попри значне поширення МСФЗ у світі, окремі держави ще не перейшли на них повністю, або ж використовують власні, національні стандарти. В табл. 1.4 представлений перелік країн, що не використовують цей стандарт та визначені ті, стандарти, що є головними для них.

Таблиця 1.4 - Країни, які не використовують МСФЗ як обов'язковий стандарт

Країна	Причини та особливості
США	Застосовує US GAAP (Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку США), що відрізняється від МСФЗ. SEC дозволяє іноземним підприємствам подавати звіти за МСФЗ, проте внутрішні компанії мусять застосовувати лише US GAAP.
Китай	Використовує China Accounting Standards (CAS), які узгоджені з МСФЗ, але не ідентичні. Китай повільно впроваджує МСФЗ, але не прийняв їх формально.
Індія	Застосовує Ind AS – адаптовану версію МСФЗ з місцевими змінами, що не є повністю еквівалентною МСФЗ.
Японія	Дозволяє різні стандарти: Japanese GAAP, US GAAP, МСФЗ або Japan Modified International Standards (JMIS). МСФЗ не є обов'язковими.
Іран	Має свої національні стандарти, частково узгоджені з МСФЗ, але офіційно не застосовує їх повністю.
Венесуела	Через економічну кризу та валютний контроль – практичне використання МСФЗ обмежене, переважають місцеві стандарти.
Саудівська Аравія	Використовує IFRS for SMEs у локальній версії для нефінансових організацій, а для публічних – МСФЗ. Проте це лише часткове впровадження.

Джерело: складено автором самостійно на основі [3, 26].

Всі ці держави демонструють значний або середній рівень пристосування до МСФЗ, проте: або не впроваджують їх у повному обсязі; або вдаються до спрощених чи адаптованих варіантів.

МСФЗ володіють універсальним характером та знаходять застосування в усіх ключових сферах економіки, охоплюючи різні рівні господарювання – від міжнародних корпорацій до окремих підприємств. Вони відіграють важливу роль

у забезпеченні прозорості, порівнянності та зміцненні довіри до фінансових даних.

МСФЗ – це єдиний стандарт, який використовується у всіх галузях, де потрібна фінансова відкритість, довіра інвесторів та партнерів, а також доступ до глобальних ринків. Він слугує засобом взаємодії бізнесу зі світом.

На рис. 1.7 варто узагальнити основні сфери використання МСФЗ.

Сфери застосування МСФЗ (МСФО)	Як орієнтир для розробки власних стандартів кожної країни
	Як основа для бухгалтерського обліку у багатьох країнах
	Фондовими біржами та регулюючими органами, які зобов'язують або дозволяють компаніям подавати звітність відповідно до МСФЗ
	Наднаціональними організаціями
	Безпосередньо великими компаніями

Рис. 1.7. - Сфера використання МСФЗ

Джерело: складено автором самостійно на основі [41].

Отже, МСФЗ – це всесвітньо визнана система бухгалтерських стандартів, покликана забезпечити прозорість та порівнянність фінансових звітів. Її використання поширюється на різні галузі, рівні та підприємства.

1.3. Інституційно-правові основи регулювання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ)

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) спираються на міцні інституційні підвалини, котрі гарантують їхню розробку, впровадження та нагляд за дотриманням. Додатково варто зауважити, що важливого значення має таксономія фінансової звітності, що передбачає відображення показників фінансової звітності за статтями.

Професійні бухгалтерські організації з МСФЗ – це об'єднання професіоналів у сфері обліку, аудиту та фінансів, що: сприяє розвитку професії; розробляє стандарти обліку та аудиту; забезпечує дотримання професійної етики; впроваджує та підтримує МСФЗ на національному та міжнародному рівнях.

Виникнення та становлення бухгалтерських організацій відбувається за певними часовими періодами:

1) XIX ст. – заснування The Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW) 1880 року – це перша офіційна професійна бухгалтерська організація;

2) 1917 р. AICPA (American Institute of Certified Public Accountants) – провідна організація для розвитку професійних стандартів у США;

3) 1973 р. – створення IASC (International Accounting Standards Committee) та початок уніфікації міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

4) 2001 р. – IASC реформовано в IASB (International Accounting Standards Board) та створено єдиного органу розробки МСФЗ;

5) 1977 р. – засновано IFAC (International Federation of Accountants), що стало глобальним об'єднанням професійних організацій бухгалтерів.

Далі зробити більш детальний огляд ключових міжнародних професійних бухгалтерських організацій, які відіграють важливу роль у розробці, впровадженні та популяризації Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та інших фінансових регламентів (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 - Характеристика та задачі діяльності міжнародних професійних бухгалтерських організацій

Назва організації	Рік заснування	Штаб-квартира	Завдання та функції діяльності
1	2	3	4
1. IFRS Foundation (Фонд МСФЗ)	2001	Лондон, Велика Британія	Забезпечення функціонування IASB (Міжнародної ради зі стандартів бухгалтерського обліку); контроль за якістю розробки МСФЗ; залучення широкої громадськості та користувачів фінансової звітності до процесу створення стандартів; сприяння глобальному впровадженню МСФЗ.

Продовження таблиці 1.5			
1	2	3	4
2. IASB (International Accounting Standards Board)	2001	Лондон, Велика Британія	Розробка, оновлення та тлумачення Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS); забезпечення глобальної уніфікації стандартів; проведення консультацій та досліджень; створення єдиного підходу до фінансової звітності на міжнародному рівні.
3. IFAC (International Federation of Accountants)	1977	Нью- Йорк, США	Установлення світових стандартів в галузях: аудиту (ISA), етики (IESBA Code), бухгалтерської освіти (IES), бухгалтерського обліку в державному секторі (IPSAS); підвищення якості та професійності бухгалтерів; підтримка країн, що впроваджують МСФЗ; сприяння прозорості, довіри та стабільності глобальних фінансів.
4. IESBA (International Ethics Standards Board for Accountants)			Розробка глобального Кодексу етики для бухгалтерів; визначення вимог до незалежності аудиторів; регулярне оновлення етичних норм у відповідності до глобальних змін; сприяння підвищенню довіри до професії бухгалтера.
5. IAASB (International Auditing and Assurance Standards Board)			Розробка міжнародних стандартів аудиту (ISA – International Standards on Auditing); створення стандартів з огляду, перевірки, запевнень та супутніх послуг; створення єдиної глобальної платформи для аудиторської практики.
6. ACCA (Association of Chartered Certified Accountants)	1904	Лондон, Велика Британія	Проведення сертифікації за програмою ACCA Qualification; підтримка фахівців у сферах обліку, фінансів, аудиту, управління; визнання диплому ACCA у понад 180 країнах світу; активна участь у впровадженні МСФЗ та підвищенні фінансової грамотності.
7. CIMA (Chartered Institute of Management Accountants)	1919	Лондон, Велика Британія	Управлінський облік, фінансове планування, аналітика; спільно з AICPA розробили CGMA (Chartered Global Management Accountant) – глобальну кваліфікацію.
8. AICPA (American Institute of Certified Public Accountants)	1887	США	Розробка стандартів для приватного сектора; сертифікація бухгалтерів США (CPA – Certified Public Accountant); участь у спільних проектах з міжнародними організаціями (наприклад, з CIMA щодо CGMA).

Джерело: складено автором самостійно на основі [41].

Варто визначити роль професійних організацій у впровадженні МСФЗ: розробка стандартів (IASB); поширення практик МСФЗ у країнах, що переходять від національних стандартів; навчання та сертифікація фахівців для роботи з

МСФЗ; підвищення якості фінансової звітності та прозорості бізнесу; адаптація МСФЗ до специфіки національних економік.

Таксономія фінансової звітності – це сукупність статей та показників фінансової звітності, разом з її складовими, котрі мають бути розкриті в ній. Вона містить коди, призначені для використання усіма користувачами звітності, що дає їм змогу знаходити та ідентифікувати інформацію, яка міститься у фінансовій звітності підприємства. Усі дані в таксономії структуровані для полегшення процесу складання фінансової звітності суб'єктами господарювання [9].

Однією з переваг таксономії МСФЗ є наявність опису значення елементів бухгалтерського обліку. Також, вона допомагає користувачам знаходити потрібні елементи звітності. Підприємства, які складають звітність на основі таксономії, повинні використовувати електронний формат, відомий як XBRL, що є відкритим стандартом для обміну бізнес-інформацією.

Ключові установи, що відіграють визначальну роль у функціонуванні МСФЗ відображено на рис. 1.8.

До міжурядових організацій, що займаються питаннями уніфікації обліку та фінансової звітності, належать:

1. Центр з транснаціональних корпорацій та спеціальні міжурядові робочі групи експертів у галузі бухгалтерського обліку, створені в рамках ООН. Робоча група заснована у 1982 р. та досліджує проблеми обліку в міжнародному аспекті, сприяє організації обліку на національному та міжнародному рівнях, допомагає країнам, що розвиваються, у впровадженні стандартів.

У завдання міжправних організацій входить:

– аналіз проблем обліку на національному, регіональному та міжнародному рівнях;

– розгляд та публікація висновків аналізу для використання їх урядовими органами та організаціями, а також організаціями, що займаються розробкою стандартів та асоціаціями професійних бухгалтерів та аудиторів;

– співпраця з міжнародними та національними організаціями у сфері вдосконалення облікових стандартів;

– надання допомоги країнам у розробці ними національних стандартів.

Група тісно взаємодіє з міжнародними організаціями (ООН, ОЕСР, КМСБО).

1. Фонд МСФЗ (IFRS Foundation)	<ul style="list-style-type: none"> • фінансування діяльності Ради з МСФЗ; • призначення членів Ради з МСФЗ; • забезпечення належного управління та контролю за процесом встановлення стандартів.
2. Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB – International Accounting Standards Board)	<ul style="list-style-type: none"> • розробка нових МСФЗ; • перегляд і вдосконалення чинних стандартів; • проведення досліджень щодо потреб користувачів фінансової звітності.
3. Консультативна рада з МСФЗ (IFRS Advisory Council)	<ul style="list-style-type: none"> • надає IASB рекомендації щодо стратегічного розвитку та ключових напрямків діяльності.
4. Комітет з інтерпретацій МСФЗ (IFRS Interpretations Committee, IFRIC)	<ul style="list-style-type: none"> • вирішує питання тлумачення стандартів та видає офіційні роз'яснення (IFRIC Interpretations).
5. Органи нагляду та регулятори	<ul style="list-style-type: none"> • IOSCO (Міжнародна організація комісій з цінних паперів) – сприяє впровадженню МСФЗ на фондових ринках; • ЄС, SEC (Комісія з цінних паперів і бірж США) – регулюють застосування МСФЗ на своїх територіях; • Національні органи – адаптують МСФЗ відповідно до місцевих вимог.

Рис. 1.8. - Інституції МСФЗ [4]

Джерело: складено автором самостійно на основі [4].

2. Європейський союз (Європейський Комітет), завданням якого є гармонізація облікових систем країн, що входять до цієї організації, яка здійснюється через директиви. Директиви ЄС є юридичними документами, що є певним чином зведенням законів, які країни – учасниці ЄС інтегрують у системи

своїх національних законів. Директиви ЄС, таким чином, носять суворобов'язковий характер для країн – членів ЄС.

3. Організація економічного співробітництва та розвитку, до якої входять представники з понад 20 країн, серед яких США, Франція, Японія, Канада, Швеція, Бельгія та інші. Ця організація опікується питаннями управління багатонаціональними корпораціями, зокрема, торкаючись аспектів їх фінансової звітності. Для координації дій у сфері обліку та звітності в рамках цієї організації створено Спеціальну групу зі стандартів бухгалтерського обліку.

4. Африканська рада з обліку, заснована у 1969 році з метою розвитку співпраці між різними органами зі стандартизації обліку в африканських країнах.

Важливу роль в уніфікації обліку відіграють професійні організації бухгалтерів. До них належить: Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ). Заснована на Міжнародному конгресі бухгалтерів у 13 Мюнхені в 1977 р. Основна мета – розвиток та вдосконалення професії бухгалтера на основі узгоджених стандартів. Країни: Аргентина, Австралія, США, Бельгія та інші.

Висновки до розділу 1

Фінансова звітність за МСФЗ орієнтована на інвесторів, кредиторів та інших зовнішніх контрагентів. Концепція МСФЗ передбачає надання організаціям порад щодо складання та представлення фінансової звітності, з метою забезпечення її повноти, прозорості, зрозумілості та зручності для кінцевого користувача. Концептуальна основа фінансового звітування за МСФЗ включає чотири ключові напрямки: мета створення фінансових звітів та якісні властивості ефективної фінансової інформації. Ці параметри визначають цінність даних для існуючих і майбутніх інвесторів, позичальників та інших заінтересованих учасників. Крім традиційної інформації про фінансові активи, операційну діяльність та боргові зобов'язання підприємства, документи можуть містити стратегічні напрямки розвитку, інвестиційні прогнози та різні форми аналітичного прогнозування, а також охоплюються основи ідентифікації та

вартісної оцінки компонентів фінансової звітності, включаючи концептуальні підходи до капіталу та збереження його величини, зокрема фінансовий стан, активи, зобов'язання, власні кошти тощо.

На початку тридцятих років минулого століття в Сполучених Штатах Америки розпочали роботу над системою національних, загально визнаних бухгалтерських стандартів та звітності. Ці стандарти застосовувалися на добровільній основі великими підприємствами, які були зареєстровані на фондових біржах. На ґрунті цієї системи згодом виникла система GAAP США, що зберігається дотепер. МСФЗ існують вже понад сорок п'ять років, їхнє створення було започатковано в 1973 році. Тоді ж професійні асоціації бухгалтерів та аудиторів із країн США, Канади, Німеччини, Великої Британії, Франції та Австралії створили міжнародну незалежну професійну структуру – Комітет міжнародних облікових стандартів (IASB). Саме ця організація у 1998 році опублікувала 37 стандартів.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) базуються на надійному інституційному фундаменті, який забезпечує їх створення, застосування та контроль за виконанням. Основними інституціями, що відіграють вирішальну роль у функціонуванні МСФЗ, є: Фонд Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS Foundation); Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB); Консультативна рада МСФЗ (IFRS Advisory Council); Комітет з інтерпретацій МСФЗ (IFRS Interpretations Committee, IFRIC); органи нагляду та регулятори МСФЗ.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОДЕЛЕЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ОСНОВА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

2.1. Практичні аспекти англо-саксонської моделі бухгалтерського обліку

Англо-саксонська система бухгалтерського обліку на сучасному етапі розвитку міжнародної системи обліку здійснює найсуттєвіший вплив на облікову методологію та супутні методики. Відповідно, вона заслуговує на найпильнішу увагу з боку наукової спільноти, проведення наукових досліджень та пілотних проєктів [21].

Показовою рисою англосаксонської облікової системи є відсутність загальнообов'язкових національних планів рахунків (Велика Британія, США, Канада). Їй притаманні такі принципи організації:

а) існують дві незалежні бухгалтерії: фінансова та управлінська. Фінансова бухгалтерія забезпечує загальну картину майна підприємства та економічної активності, здійснює аналітичний облік взаєморозрахунків з постачальниками, покупцями, юридичними та фізичними особами, а також фінансових операцій. На основі даних фінансового обліку визначається прибуток або збиток та формується фінансова звітність. Управлінський облік орієнтований на забезпечення інформаційних потреб керівництва та вирішує задачі, зокрема, визначення очікуваного доходу від конкретної господарської операції, прогнозування рентабельності випуску нових видів продукції на основі аналізу ринку збуту та оцінка фінансового стану фірми на перспективу. Цей вид обліку не є обов'язковим і зазвичай використовується на великих підприємствах;

б) план рахунків формується, базуючись на методі «витрати – випуск»;

в) перманентне орієнтування бухгалтерського обліку на швидке виявлення фінансового результату;

г) встановлення фінансових підсумків відбувається шляхом групування витрат за складовими, з чітким показом доданої вартості [21].

Кожна компанія, беручи до уваги свої внутрішні потреби, формує власний план рахунків бухгалтерського обліку. Для ілюстрації проаналізуємо план рахунків однієї з фірм (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - План рахунків компанії, що використовує англо-саксонську модель бухгалтерського обліку

Рахунок	Його характеристики
Рахунки активів відображають різноманітні зміни в вартості цінностей.	
Рахунок 111 «Каса»	служить для фіксації руху готівки чи інших еквівалентів, прийнятих банком для внесення на депозит за номіналом; тут також реєструється готівка, що зберігається в касі.
Рахунок 112 «Векселі отримані»	призначений для ведення обліку письмових зобов'язань щодо повернення боргу, а також інших зобов'язань клієнтів оплатити в майбутньому отримані ними товари чи послуги. Відвантаження продукції або надання послуг збільшує суму на цьому рахунку, сплата - зменшує.
Рахунки 117 та 118	використовуються для обліку оплати товарів і послуг, котрі згодом стануть витратами, але на даний момент зараховуються до складу активів.
Рахунок 141 «Земля»	фіксує вартість придбаної земельної ділянки, задіяної в основній господарській діяльності підприємства.
Рахунок 142 «Будівлі»	використовується для реєстрації купівлі та продажу будівель і споруд, що застосовуються в основній діяльності підприємства.
Рахунок 146 «Обладнання»	відображає вартість придбаного устаткування. Для кожного виду обладнання зазвичай ведеться окремий аналітичний рахунок.
На рахунках пасивів реєструють зростання або зниження зобов'язань.	
211 «Векселі видані»	застосовують для обліку збільшення або зменшення фінансових зобов'язань перед кредиторами.
212 «Рахунки до сплати»	відображають суми, які підприємство має виплатити кредиторам.

Джерело: складено автором самостійно на основі [22].

Варто зауважити, що за англо-саксонською моделлю баланс будь-якої компанії має наступний вигляд:

$$\text{Активи} = \text{Пасиви} + \text{Капітал}$$

В англо-американській системі бухгалтерський облік розглядається не лише як система записів, класифікації та узагальнення фінансової інформації

через фіксацію в грошових одиницях операцій і подій, але й як спосіб забезпечення кількісною інформацією фінансового плану про суб'єкти господарювання з метою застосування цієї інформації для прийняття управлінських рішень. Іншими словами, система бухгалтерського обліку є ключовим компонентом інфраструктури ринкової економіки, що об'єднує як приватні, так і державні організації [23].

Мета підготовки фінансової звітності – надати відомості про фінансовий стан, підсумки роботи та перетворення у фінансовому становищі підприємства. Ця інформація необхідна великій кількості користувачів, яких прийнято розділяти на два блоки. Перший – ключові користувачі фінансової звітності:

- кредитори, що тимчасово позичають кошти компанії, очікуючи на прибуток (у відсотках або ж у фіксованій вартості). Кредиторів цікавить інформація, потрібна для оцінки своєчасності виплат за позикою;

- інвестори, які інвестують у компанію капітал, беручи на себе ризик задля отримання прибутку. Інвестори зацікавлені в інформації, яка допоможе їм прийняти рішення про купівлю чи продаж акцій компанії, оцінити здатність фірми підвищувати вартість акцій та виплачувати дивіденди [24].

Другий блок – інші споживачі, які мають прямий інтерес до фінансової інформації:

- співробітники компанії, що прагнуть стабільності та прибутковості діяльності компанії-роботодавця;

- постачальники, зацікавлені в інформації для визначення своєчасності виплат належних сум. Постачальники приділяють пильну увагу фінансовому стану підприємства, щоб оцінити надійність збуту їх продукції, а також вчасно розрахунку за дебіторською заборгованістю;

- замовники, які прагнуть регулярних надходжень бажаних товарів та сервісів;

- суспільство також зацікавлене у наявності достовірних даних про фінансовий стан компаній, оскільки від цього залежать важливі соціально-

економічні показники, зокрема зайнятість у місцевості, спрямованість на місцевих постачальників, використання послуг місцевих фінансових установ, фінансування розвитку громадських організацій [26].

Зазвичай, усі групи користувачів фінансових звітів здійснюють аналіз фінансових показників, орієнтуючись не лише на дані одного підприємства. Вони оцінюють альтернативні можливості інвестування капіталу в різноманітні компанії різних секторів економіки. Тому, задля забезпечення можливості міжфірмових порівнянь, інформація, що подається компаніями, має бути уніфікованою, тобто стандартизованою, підготовленою за єдиними нормами та принципами. У країнах, де застосовується англо-американська модель бухгалтерського обліку, розробкою стандартів займаються не державні інституції, а громадські професійні об'єднання. Наприклад, у Сполучених Штатах цю функцію виконує Рада зі стандартів фінансового обліку при Американській асоціації сертифікованих публічних бухгалтерів. Саме ця рада формує Положення про концепції фінансового обліку (SFAC) та власне стандарти (Generally Accepted Accounting Principles - GAAP) [22].

Стандарти GAAP визнані на міжнародному рівні й повністю узгоджуються з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (IAS), розробленими Комітетом зі стандартів обліку та звітності. До його складу входять представники економічно розвинених країн, які визнають взаємну відповідність своїх національних правил та норм бухгалтерського обліку. У зіставленні з IAS, стандарти GAAP мають більшу деталізацію, фактично їх можна вважати розширеним викладом перших.

Серед національних організацій Сполучених Штатів, що формують практику бухгалтерського обліку, варто відзначити Бюро стандартів бухгалтерського обліку (FASB), Американський інститут присяжних бухгалтерів (AICPA), Комісію з цінних паперів та бірж (SEC), Податкову службу (IRS), Бюро бухгалтерських стандартів для державних організацій (GASB), Національну

асоціацію бухгалтерів (ІМА), Інститут фінансових керівників (Financial Executives Institute) [22].

Далі варто надати дані щодо кількості компаній, що станом на початок 2025 року використовуються в своїй діяльності англо-саксонську модель бухгалтерського обліку (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Чисельність компаній, що використовуються англо-саксонську модель бухгалтерського обліку в своїй діяльності станом на 01.01.2025 року

Країна	Чисельність компаній	Модель обліку
США	~33 млн	US GAAP (англосаксонська)
Велика Британія	~5,6 млн	UK GAAP / IFRS
Канада	~1,3 млн	IFRS/ASPE (англосаксонська)
Австралія	~2,6 млн	IFRS-based
Індія	~2,0 млн	Ind AS (англосаксонська)
ПАР	~1,2 млн	IFRS
Ірландія, Нова Зеландія, Малайзія, Сінгапур, Гонконг	~3-5 млн всього по цих країнах разом	Англосаксонська (IFRS/локальні)

Джерело: складено автором самостійно на основі [47].

Отже, відповідно до даних табл. 2.2 найбільша частка використання англо-саксонської моделі бухгалтерського обліку в США, тут близько 33 млн. компаній використовують таку модель, на другому місці Велика Британія, де в порівнянні величини країни, також досить велика частка підприємців, які надають перевагу даній моделі, таких близько 5,6 млн. компаній. Далі за країнами світу відбувається більш-менш рівний розподіл цієї методики, що визначається виходом ТНК із штаб-квартирами в США на світові ринки діяльності, це й спровокувало поширення бухгалтерського обліку за англо-саксонську моделлю. В перелік підприємств в табл. 2.2 враховано чисельність зареєстрованих компанії та юридичних осіб.

Далі цю динаміку компаній за країнами походження, що використовуються англо-саксонську модель бухгалтерського обліку в своїй діяльності варто подати у графічному вигляді (рис. 2.1).

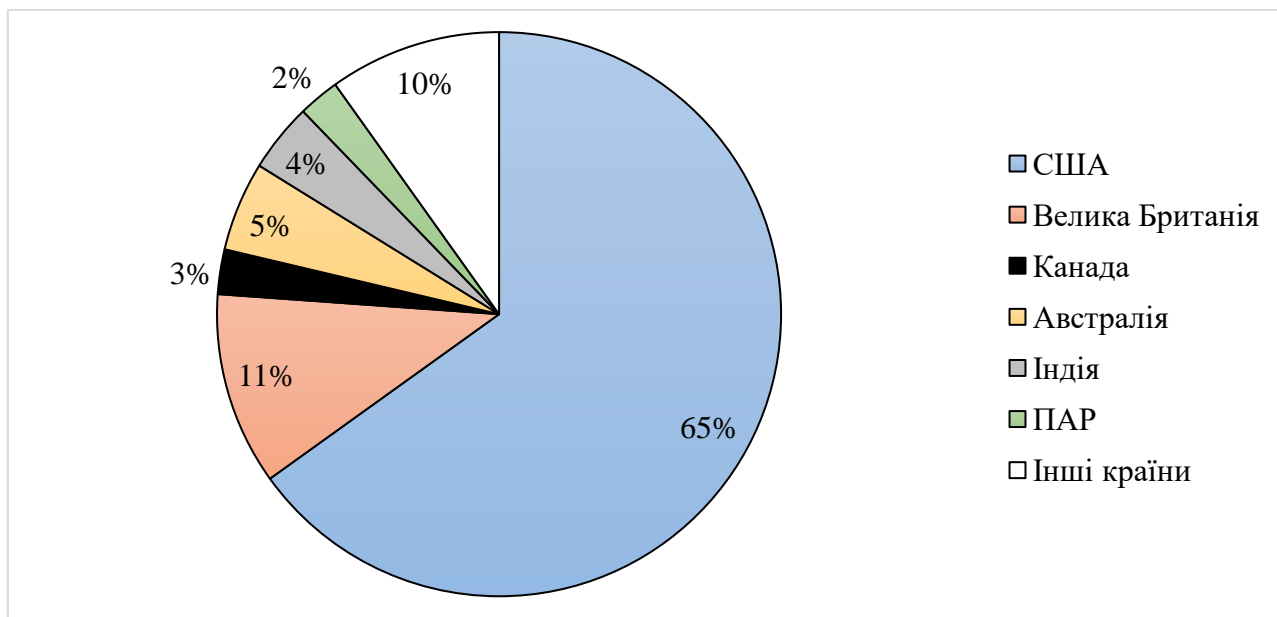

Рис. 2.1. - Доли компаній за країнами походження, що використовуються англо-саксонську модель бухгалтерського обліку в своїй діяльності
Джерело: складено автором самостійно на основі [45, 46, 47].

Загалом, приблизно 40-45 мільйонів підприємств у світі застосовують англосаксонську модель обліку (GAAP або IFRS), а тому враховуючи 33 млн. користувачів в США, що становить 73,3-82,5% та вказує на досить високу популярність такої моделі в цій країні [45] (рис. 2.2).

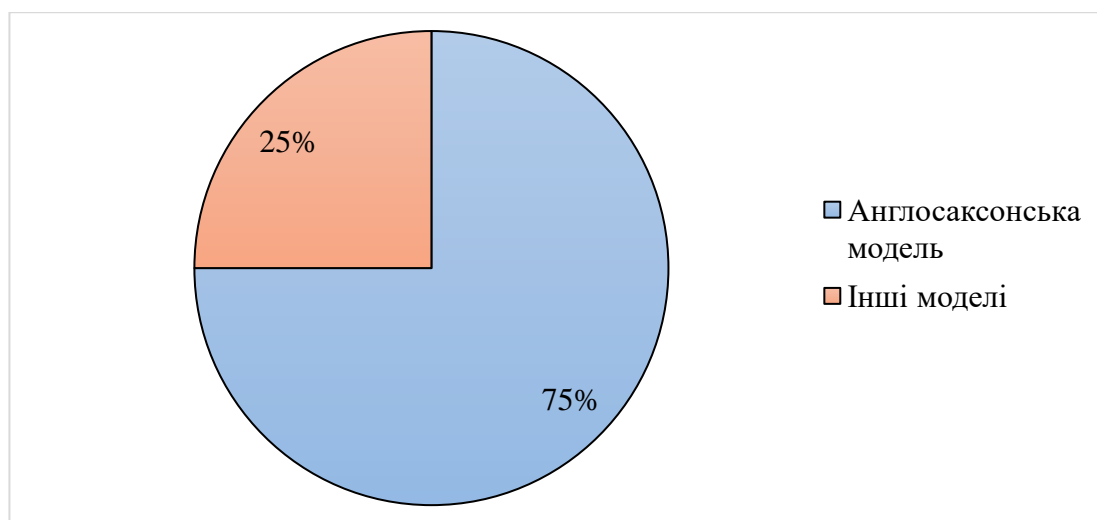

Рис. 2.2. - Частка застосування англосаксонської моделі обліку в США
Джерело: складено автором самостійно на основі [45].

Далі на рис. 2.3 відображено динаміку впровадження англо-саксонської моделі бухгалтерського обліку за чисельністю країн та компаній.

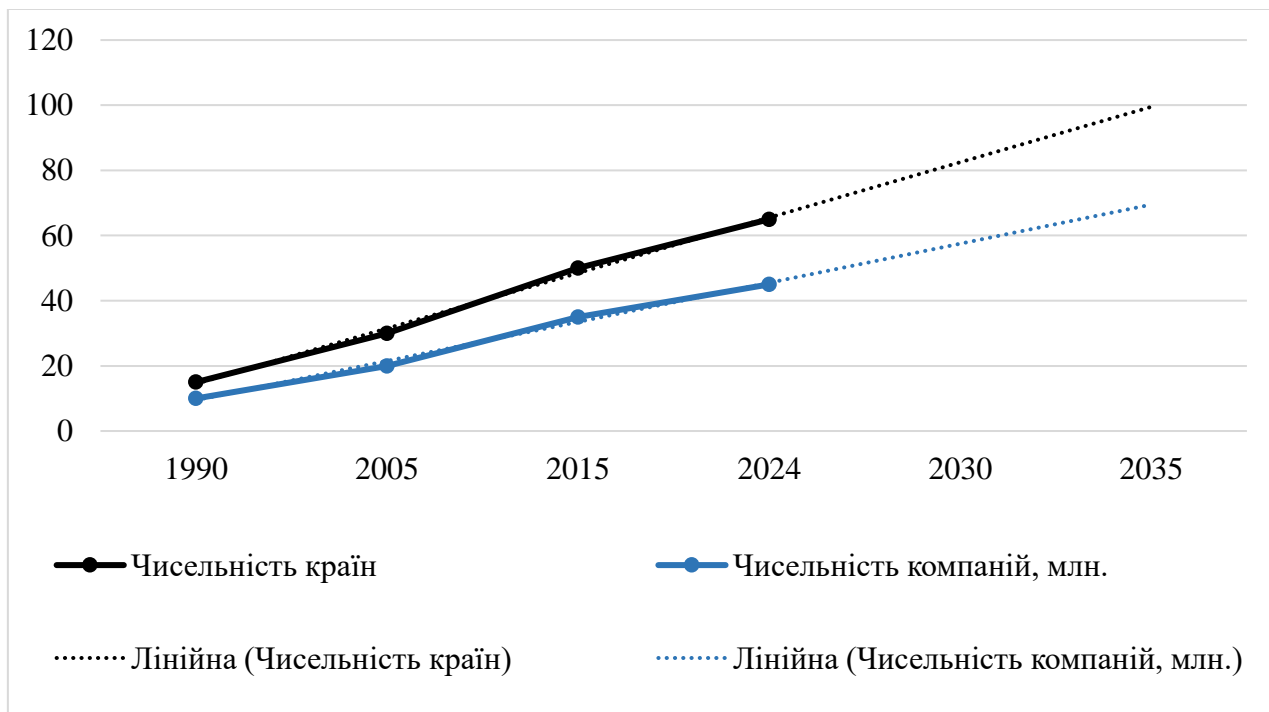

Рис. 2.3. - Динаміка впровадження англо-саксонської моделі бухгалтерського обліку за період 1990-2024 років

Джерело: складено автором самостійно на основі [45, 46, 47].

За отриманими показниками рис. 2.3 передбачається подальше зростання чисельності компаній, що використовуватимуть англо-саксонську модель бухгалтерського обліку через її багатофункціональність та простоту роботи. Варто відмітити, що такий прогноз зростання зумовлений глобалізацією фінансових просторів; впровадженням МСФЗ у державах, котрі обрали англосаксонський зразок; затребуваністю американського та британського капіталу. А всі зазначені тенденції вказують на розвиток по популяризацію досліджуваної моделі в довгостроковій перспективі.

В основу англо-саксонської системи обліку покладено такі основні засади та підходи:

1. Концепція фінансового виміру. Згідно з цією концепцією, всі господарські операції фіксуються в обліку у грошовому еквіваленті, що уніфікує різноманітні господарські активи.

2. Концепція відокремленості підприємства. Кожне підприємство в обліку постає як самостійна економічна одиниця, що окрема від активів власників та інших контрагентів.

3. Концепція безперервності діяльності. Передбачається, що підприємство, яке розпочало свою діяльність, функціонуватиме безстроково. Це ключовий методологічний принцип для визначення фінансових результатів.

4. Принцип собівартості. Згідно з цим принципом, всі активи оцінюються за ціною їхнього придбання, а також враховуються витрати, які безпосередньо пов'язані з їхньою доставкою, монтажем, налаштуванням та введенням в експлуатацію. Оцінку статей фінансової звітності можна здійснювати, застосовуючи метод відновлювальної вартості, можливої ціни реалізації або дисконтованої вартості.

5. Принцип відповідності доходів та витрат у звітному періоді диктує, що виручка повинна бути відображена у бухгалтерському періоді, коли відбувся продаж товарів або надання послуг, а витрати – у періоді, в якому вони були понесені для отримання цих доходів. Отже, застосовується метод нарахування, згідно з яким фінансові наслідки всіх операцій та подій відображаються в тих періодах, коли вони фактично мали місце, а не тоді, коли відбулося надходження чи виплата коштів [22].

Фінансова звітність формується за методом нарахування. Вона надає дані не лише про операції, що вже відбулися і пов'язані з обігом грошових коштів, а й про зобов'язання щодо виплати коштів у майбутньому, та про ресурси, які очікуються до отримання у майбутніх періодах. Таким чином, забезпечується можливість порівнювати результати діяльності за різні періоди часу, що, своєю чергою, підвищує корисність інформації для прийняття різноманітних економічних рішень [21].

З метою забезпечення прозорості інформації, що подається, фінансові звіти повинні відповідати наступним якісним характеристикам:

1. Ясність передбачає, що інформація у фінансових звітах подається так, аби її могли зрозуміти максимально різноманітні користувачі.

2. Релевантність – це, коли у звітах міститься вся інформація, потрібна для прийняття рішень користувачами, які враховують дані фінансової звітності. Інформація буде релевантною, якщо здатна вплинути на економічні рішення користувачів, а також допомагає їм оцінювати вже минулі, актуальні та прогнозовані події.

3. Суттєвість – це відносна важливість певних подій чи операцій. Подія набуває суттєвості, якщо її ігнорування потенційно може вплинути на рішення, яке приймає користувач.

4. Надійність – це коректність поданої інформації, її здатність до перевірки, відсутність упереджень, поміркованість, та всеохопність наданих відомостей [24].

5. Нейтральність вказує на незалежність фінансових даних від будь-яких конкретних користувацьких інтересів. Інформація у звітності має бути об'єктивним віддзеркаленням економічної діяльності компанії.

6. Обачність передбачає застосування певного рівня обережності у випадках, коли оцінювання активів, прибутків, витрат та зобов'язань є складним завданням. У таких випадках рекомендується обирати найменшу вартість для активів та прибутків, та найбільшу – для зобов'язань та витрат.

7. Повнота даних – означає, що у звітах для користувачів має бути наведено всю суттєву інформацію.

8. Співставність – користувачі звітів повинні мати змогу зіставляти інформацію за різні періоди часу одного підприємства та за один період часу різних підприємств, що дозволяє виявляти позитивні або негативні тренди у процесі господарської діяльності підприємства [24].

Характерним для англо-саксонського підходу до обліку є те, що немає єдиного загальнонаціонального уніфікованого плану рахунків, який би використовували всі підприємства. Кожна фірма самостійно має можливість розробляти та використовувати власний, специфічний план рахунків, базуючись на стандартах та рекомендаціях, сформульованих згаданими вище незалежними професійними бухгалтерськими організаціями.

Звичним є призначення кодів та кодових серій рахункам бухгалтерського обліку, які входять до елементів фундаментального бухгалтерського рівняння. При цьому можуть бути застосовані різні кодові структури. Наприклад, двозначне кодування, що є характерним для невеликих підприємств. Перша цифра коду вказує на складову основного бухгалтерського рівняння, до якої належить даний рахунок, а друга – конкретний об'єкт обліку [24].

Для середніх та великих компаній притаманно застосування як синтетичних, так і аналітичних бухгалтерських рахунків. У випадку з більш складними (скажімо, шестизначними) системами нумерації рахунків, коди здатні містити атрибути-ознаки (аналітичні дані) постачальників (для рахунків до оплати), клієнтів продукції (для рахунків до отримання), центрів відповідальності (для рахунків витрат) тощо.

Англо-саксонська модель балансу вирізняється тим, що активи в ній розташовані зверху вниз, з урахуванням зменшення ліквідності, а пасиви – з врахуванням періоду погашення боргових зобов'язань. Таким чином, акцентується увага на визначенні платоспроможності підприємства [26].

Ще однією рисою, що відрізняє англо-саксонську модель обліку, є існування в державі високорозвиненого фондового ринку, де торгується великий вибір цінних паперів. Акції компаній можна придбати та продати на внутрішньому та міжнародному фондовому ринку, корпорації купують цінні папери інших організацій. Підприємства та установи залучають капітал через угоди, використовуючи короткострокові позики та випуск цінних паперів. Окрім цього, ключовим способом фінансування діяльності підприємств є

довгострокове кредитування у вигляді облігацій та векселів. З огляду на це, офіційна фінансова звітність компаній повинна відповідати стандартам, встановленим фінансовими інституціями, особливо фондовими ринками [27].

За даною методикою панівним є прецедентне право; бухгалтерські норми розробляються приватними організаціями стандартизації, крім того податкові норми не впливають на практичне здійснення фінансового обліку та звітності, а наявні чіткі тенденція до розширення обсягу розкритої інформації. За англосаксонською моделлю практично відсутні альтернативні варіанти визнання та оцінки, розрахунок доходу є частиною застосовності рішення, а також вагомим є об'єктивне представлення, точне відображення стану справ, домінування принципу нарахування, відсутність обмежень у розподілі доходів, тенденція до скорочення прихованих резервів.

Підсумовуючи, слід виділити ще одну важливу рису, властиву для країн, які використовують англо-саксонську модель бухгалтерського обліку. Мова йде про авторитет професії бухгалтера та його професійного судження, що в західній практиці є ключовим компонентом бухгалтерської культури, проявом лібералізму. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки серед різноманітних видів підприємницької діяльності бухгалтерський бізнес належить до найбільш стабільних та прибуткових, а серед масових професій професія бухгалтера вважається однією з найбільш високооплачуваних, престижних і популярних.

Професійне судження, за своєю природою, відображає інститут розвинених ринкових відносин, де є потреба в достовірній інформації та діє система контролю як з боку її виробників (бухгалтерської спільноти), так і з боку споживачів (інвесторів і кредиторів).

2.2. Особливості розвитку континентальної моделі бухгалтерського обліку

Засновники континентальної моделі бухгалтерського обліку є держави континентальної Європи та Японія. Особливості бухгалтерського обліку тут визначені двома чинниками: орієнтацією бізнесу на масштабний банківський капітал та відповідністю вимогам податкових органів. Залучення інвестицій проходить за активної участі банків, тому фінансова звітність підприємств призначена насамперед для них, а не для учасників ринку цінних паперів. У континентальній моделі суттєво впливають на порядок складання звітності державні структури. Це зумовлено першочерговістю задачі держави щодо стягнення податків. Здебільшого країни, що належать до цієї моделі, також дотримуються принципу незмінності первісної оцінки. Україна відноситься до континентальної моделі бухгалтерського обліку, певний вплив на вітчизняний бухоблік здійснили Німеччина та Франція. Сама модель базується на поєднанні прямого державного управління на місцях та місцевого самоврядування і застосовується у Старому світі, Європі та тих державах, які колись були колоніями цих країн. Економіка таких держав вирізняється низьким рівнем інфляції, значним впливом держави на діяльність господарюючих суб'єктів [24].

Відмінною рисою континентальної моделі бухгалтерського обліку є значна міра державного регулювання облікових процесів на підприємствах. Усі аспекти обліку в цих країнах визначаються державою: вона розробляє стандарти та правила, які є обов'язковими для виконання всіма організаціями. На противагу англо-американській моделі, де ринок цінних паперів відіграє ключову роль в обліковій системі, континентальна модель визначається значним впливом податкового законодавства.

Ключовими користувачами бухгалтерської звітності в континентальній моделі є держава та банківські установи. Така значна роль держави корениться в історичних особливостях – довготривала традиція централізованого управління

та бажання підприємців мати державну підтримку. Відтак, облікова система в континентальній моделі в першу чергу спрямована на забезпечення інформаційних потреб держави [26].

Континентальну модель впроваджено у Німеччині, Греції, Данії, Італії, Іспанії, Марокко, Франції, Норвегії, Португалії, Швейцарії, Австрії та інших країнах, що вирізняються державним втручанням; макроекономічним плануванням; тісною взаємодією бізнесу та банків; високим рівнем конфіденційності фінансової інформації бухгалтерського обліку, де ступінь розкриття інформації контролюється державою та супроводжується певними санкціями.

Ця модель розбудована як ієрархія: директиви спускаються «згори», а відомості надходять «знизу», і місцеві органи влади підпорядковуються центральному державним структурам. Континентальна модель характеризується також жорсткою субординацією: нижчі ланки самоврядування цілковито підкоряються вищим рівням. На окремих рівнях представницькі органи можуть бути взагалі відсутні. Наприклад, в основі системи обліку та аудиту у Франції лежить Комерційний кодекс. Він законодавчо визначає обов'язок ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності. Ключовий елемент цієї системи – Національний бухгалтерський кодекс. Цей фундаментальний документ, що налічує більше 400 сторінок, вміщує єдиний план рахунків бухгалтерського обліку [26].

Бухгалтерський облік Німеччини теж ґрунтується на континентальній моделі. Юридичною основою обліку та звітності в Німеччині є Торговельний кодекс. Саме він, зокрема, визначає вимоги до складання фінансової звітності, вказуючи деталі щодо структури та форми Балансу й Звіту про прибутки та збитки. В Німеччині діє єдиний план рахунків, на базі якого створено галузеві плани для різних сфер діяльності, як-от промисловість, торгівля, фінансові інституції. Податкове законодавство істотно впливає на облік та звітність, практично унеможливаючи застосування податкових пільг без їх врахування в

бухгалтерському обліку. Через відсутність офіційно затверджених загальноприйнятих бухгалтерських принципів у Німеччині, більшість невідповідностей між звітністю та обліковими даними розв'язуються в судовій практиці. Розробкою рекомендацій з питань бухгалтерського обліку та звітності, які не мають обов'язкового характеру, але впливають на законодавче регулювання, займається Інститут бухгалтерів, що був заснований в 1931 році. [27].

У німецькому праві значна частина фокусу приділяється саме розкриттю інформації про роботу підприємств, тобто звітності, а не безпосередній організації бухгалтерського обліку. Іншою країною, де ведення обліку відповідає континентальній моделі, є Італія. Правовим підґрунтям італійської бухгалтерської системи є Цивільний кодекс, а також укази Президента Республіки та розпорядження Міністерства фінансів, що включають, зокрема, рекомендації професійних організацій [27].

В Італії діє професійне об'єднання – Національна рада експертів з комерції та бухгалтерського обліку. Вона створює та офіційно публікує облікові стандарти, які характеризуються досить вільним трактуванням. При цьому ці стандарти використовуються Італійською національною комісією, що здійснює вплив на подання фінансової звітності компаніями, акції яких знаходяться в обігу на фондовому ринку. Італійські підприємства не зобов'язані суворо дотримуватися її вимог, що розглядаються виключно як позиція впливової приватної організації, а аудитори не зобов'язані фіксувати порушення рекомендацій Ради [25].

Узагальнюючи, варто відмітити, що на сьогоднішній день понад 80 країн світу, включаючи Францію, Німеччину, Італію, Іспанію, Австрію, Польщу та Україну, застосовують континентальну модель бухгалтерського обліку, так з кожним роком збільшується чисельність компаній, що впроваджують таку модель в своїй роботі та веденні бухгалтерського обліку [43]. Далі варто

розглянути чисельність компаній за країнами, що впровадили континентальну модель бухгалтерського обліку в своїй діяльності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 - Чисельність компаній, що використовуються континентальну модель бухгалтерського обліку в своїй діяльності станом на 01.01.2025 року

Країна	Чисельність компаній	Частка підприємств в країні, що використовують дану модель	Доля іноземних компаній, що присутні в країні та використовують модель
Німеччина	~3,5 млн	~88-90%. Більше 95% малих та середніх підприємств застосовують HGB	21%
Франція	~3,8 млн	~82-85%. Досить велику популярність має Plan Comptable Général	19%
Італія	~4,2 млн	~75-80%. Національні положення базуються на кодексі	25%
Іспанія	~3,4 млн	~70-80%. План General Contable спирається на континентальну модель	25%
Польща	~2,5 млн	~85-95%. Національні стандарти, орієнтовані на континентальну модель	32%
Україна	~1,8 млн	~80-95%. Понад 90% підприємств застосовують національні П(С)БО	65%

Джерело: складено автором самостійно на основі [48].

Далі на рис. 2.4 відображено долі компаній за країнами походження, що використовуються континентальну модель бухгалтерського обліку в своїй діяльності.

На сьогоднішній день приблизно 25-30 мільйонів підприємств у всьому світі функціонують у системах, які базуються на континентальній моделі бухгалтерського обліку, хоча деякі з них паралельно використовують МСФЗ, що також набуває широкої популярності [44].

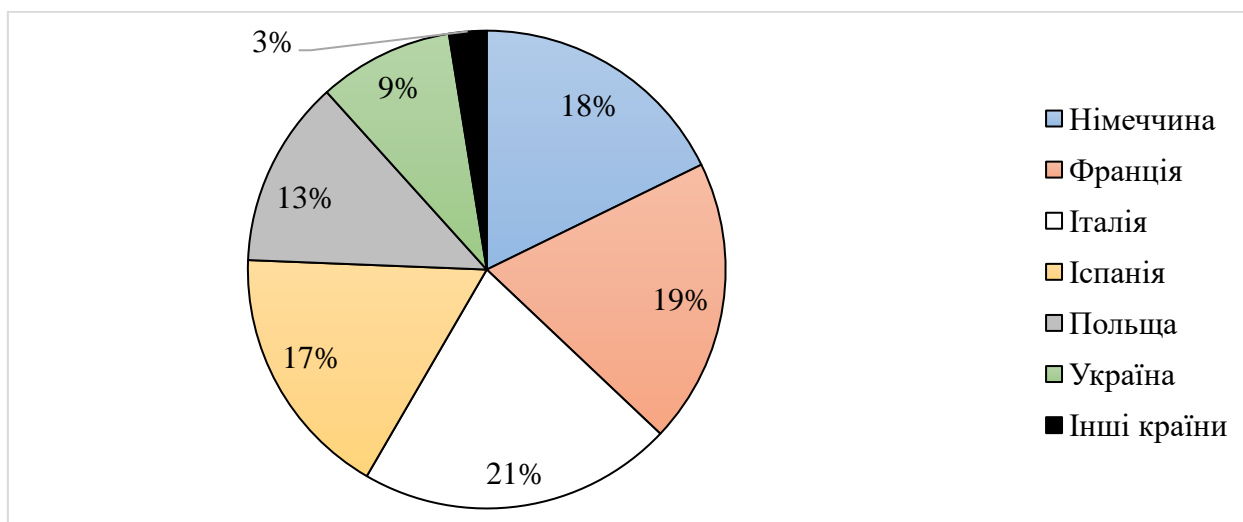

Рис. 2.4. - Доля компаній за країнами походження, що використовують континентальну модель бухгалтерського обліку в своїй діяльності
Джерело: складено автором самостійно на основі [48].

Далі на рис. 2.5 відображено динаміку впровадження континентальної моделі бухгалтерського обліку за чисельністю країн та компаній за період 1990-2024 років.

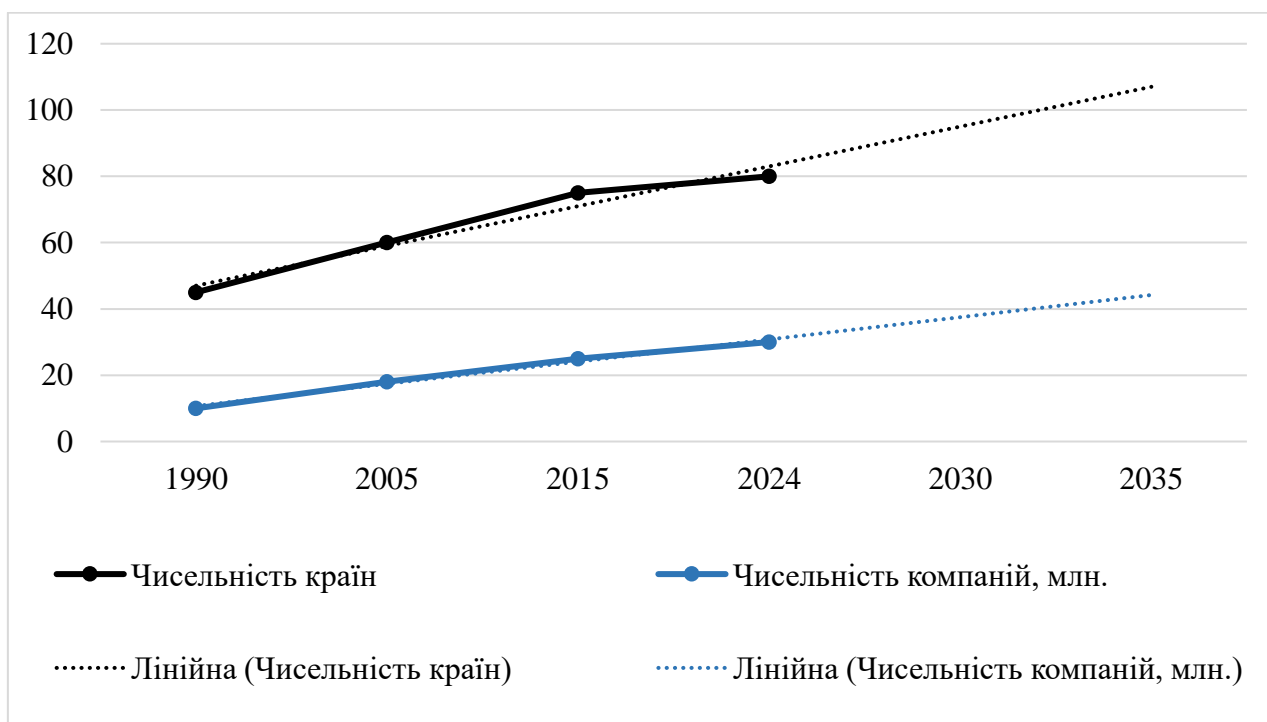

Рис. 2.5. - Динаміка впровадження континентальної моделі бухгалтерського обліку за період 1990-2024 років
Джерело: складено автором самостійно на основі [49].

Отже, за даними рис. 2.5 передбачається на наступні десять років діяльності зростання популярності континентальної моделі та чисельності підприємств, що впроваджують її в своєму обліку. Зростання популярності континентальної моделі в світі стало наслідком переходу країн, що раніше належали до Радянського Союзу, Латинської Америки та частково Азії, до правових систем, які включають ознаки континентальної моделі. Водночас, певні країни (зокрема в ЄС) приступили до інтеграції елементів МСФЗ, продовжуючи базуватися на континентальному підґрунті для малого та середнього підприємництва.

Враховуючи попередній аналіз виконаємо порівняння характеристик континентальної та англо-саксонської моделей (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 - Порівняння характеристик континентальної та англо-саксонської моделей

Порівняльна характеристика	Англо-саксонська модель	Континентальна модель
Напрямок діяльності та зацікавленість	Ринок, потенційні та наявні інвестори	Державні органи влади, система оподаткування
Тип регулювання	Професійні стандарти (GAAP)	Законодавчо встановлений
Регіони діяльності	США, Велика Британія	Європа, Латинська Америка
Кількість компаній	~45 млн	~30 млн
Тенденція останніх років	Уніфікація через МСФЗ	Застосування МСФЗ часткове

Джерело: складено автором самостійно на основі [47, 49].

Отже, за даними табл. 2.4 визначається, що континентальна модель все ще домінує на планеті за кількістю підприємств, що її використовують, особливо у сфері малого та середнього підприємництва. Крім того зберігається головна тенденція останніх років – взаємодія національних стандартів (континентального зразка) з міжнародними (МСФЗ).

Слід звернути увагу на те, що, окреслюючи світові моделі бухгалтерського обліку, важливо брати до уваги поточний стан численних держав, які перебувають на етапі реформування власних національних систем обліку. Ці

країни вирізняються власною специфікою політичного, економічного та соціального поступу. Відтак, континентальну модель обирають країни зі стійкою політичною структурою та розвиненою економікою. В умовах глобалізації більшість держав прагне наблизити правила ведення обліку, що сприяє уніфікації стандартів бухгалтерської звітності [25].

Характерною рисою нормативного регулювання бухгалтерського обліку в континентальній моделі є активна роль держави: вона бере участь як у формуванні облікових стандартів, так і у їхньому практичному застосуванні. Правила звітності організацій сформовані з урахуванням потреби у створенні вихідних даних для національної системи рахунків, через яку держава здійснює економічний контроль. Це зумовлено довготривалою традицією централізованого управління та потребою бізнесу у державній підтримці. Відповідно, держава суттєво впливає на бухгалтерський облік, встановлюючи податкову систему та зобов'язуючи відображати всі витрати в обліку з метою оподаткування. Процедури обчислення оподаткованого прибутку на основі бухгалтерських даних чітко регламентовані. Для визначення податкових зобов'язань розробляються спеціальні таблиці коригування бухгалтерського прибутку [28].

Професійні бухгалтерські спілки покликані виступати радниками з питань практичного впровадження державних положень, а також проводити наукові дослідження у сфері бухгалтерського обліку.

Характерною рисою нормативного регулювання в державах, які використовують континентальну модель обліку, є застосування єдиного плану рахунків, стандартних форм фінансової звітності, настанов і рекомендацій з їхнього складання, а також заповнення і подання звітів разом з пояснювальними примітками.

Метою використання законодавчо затвердженого плану рахунків є стандартизація:

- організації системи бухгалтерського обліку на рівні окремих підприємств, уніфікованих облікових термінів і бухгалтерських проводок, а також визначення їхнього впливу на активи та зобов'язання, фінансовий стан та фінансовий результат;

- методів представлення організаціями даних про їхні активи та пасиви, фінансове становище та фінансовий результат [29].

Облік, що базується на континентальній системі, створений для демонстрації та розподілу інформації, потрібної для реалізації поставлених завдань, відповідно до можливості її числової оцінки, зокрема:

- відображення угод, що мають принципове значення, має бути здійснено без затримок для можливості її використання;

- бухгалтерські дані повинні забезпечувати користувачів надійним, зрозумілим та вичерпним уявленням про угоди, події та обставини;

- послідовність бухгалтерської інформації за низку фінансових років передбачає безперервність у застосуванні правил та процедур. Будь-який відступ від принципу послідовності повинен бути обґрунтований шляхом посилення на більш якісну інформацію;

- у разі зміни облікових правил у періоді, коли відображається така зміна, поряд з інформацією, підготовленою на основі нових облікових правил, слід показати всю відповідну інформацію про бухгалтерські ефекти, пов'язані із зазначеною зміною [29].

Для гарантування вірогідності бухгалтерської звітності, треба дотримуватись трьох ключових засад: обачності, законності й правильності.

1. Принцип обачності – зобов'язує організовувати й вести бухгалтерський облік, керуючись консервативними оцінками. Мета – уникнути ризиків перенесення поточних невизначеностей, здатних негативно вплинути на фінансові показники та результати діяльності компанії, на майбутні періоди.

2. Принцип законності – вимагає суворого дотримання актуальних законів і процедур бухгалтерського обліку.

3. Принцип правильності – означає чітке та коректне застосування правил і процедур обліку компетентними фахівцями. Це базується на їхніх знаннях про суть господарських операцій і конкретних ситуацій [30].

До інших засад бухгалтерського обліку континентальної моделі належать принцип безперервності діяльності, принцип незалежності звітних періодів, принцип послідовності застосування облікових правил. Певні принципи, поширені у міжнародному обліку, не зустрічаються у нормативних документах, що регулюють складання бухгалтерської (фінансової) звітності, проте присутні в різноманітних методологічних настановах.

У континентальній Європі домінує французько-німецький підхід до оцінки результатів. Основні характеристики цієї моделі такі:

1) зосередженість на концепції виробленої продукції. За основу береться не обсяг реалізації, а валовий вироблений продукт, який включає в себе обсяг продажу, а також накопичені та відправлені товари;

2) пріоритет витрат за їхнім походженням, а не функціональним призначенням. Це дає змогу виявити різноманітні сальдо, серед яких валова додана вартість (після віднімання вартості використаних сировини, матеріалів та послуг з валового продукту), позитивне сальдо від інвестицій, валовий прибуток від операцій (після вирахування витрат на оплату праці з доданої вартості), операційний прибуток (після вирахування операційних витрат), фінансовий результат (після вирахування фінансових витрат) і чистий прибуток (після сплати податків) [28].

Завдяки такій архітектурі моделі аналізу результатів, стає можливим досліджувати потреби щодо статей витрат (сировина, матеріали, послуги та інше), відслідковуючи зміни в структурі витрат, класифікованих за джерелом виникнення стосовно виробленого валового продукту. Крім того, можна дослідити процес створення нових цінностей (доданої вартості) та розподілити їх між різними зацікавленими сторонами – співробітниками, кредиторами, державою та самим підприємством [29].

Отже, різнобій у визначенні валового виробленого продукту створює конкретні труднощі для німецьких та французьких аналітиків, оскільки оцінювання частки виробничих витрат вимагає застосування терміна «валовий продукт», а для визначення частки комерційних витрат та прибутковості – терміна «продана продукція».

Використовуючи континентальну модель бухгалтерського обліку, як правило, комерційні витрати та виробничі витрати не розділяються, їх сукупність (класифікована за походженням) відноситься до валової продукції. Показники фінансових результатів можуть бути зіставлені з обсягом проданої продукції [29].

Модель континентального балансу виділяється тим, що статті (зокрема, пасивні статті) розподіляються з урахуванням принципу володіння або прав власності. Пасив балансу, наприклад, поділяється на дві основні категорії: власний капітал (акціонерний капітал, резерви, прибуток звітного періоду) та позикові кошти (кредити для фінансування, заборгованість перед постачальниками, виплачені дивіденди та соціальні внески, податкова заборгованість). Згідно з цією структурою, борги класифікуються на основі терміну погашення та характеру їх виникнення. Детальна інформація про строки погашення зобов'язань подається у додатках, щоб забезпечити більш детальний і вичерпний огляд [28].

За цією моделлю домінує кодифіковане право; право слугує джерелом детальних бухгалтерських норм; система фінансового обліку та звітності тісно переплітається із системою оподаткування, крім того в цій моделі переважає принцип обачності та оподаткування фінансової звітності, що на практиці дещо шкодить корисності фінансової звітності в контексті прийняття рішень. Найвагоміше значення згадана облікова модель мала для становлення південноамериканської системи бухгалтерського обліку.

Загальні принципи бухгалтерського обліку загалом збігаються з директивами Європейського Союзу:

- обережність у оцінюванні активів та зобов'язань: відображається лише реалізований прибуток, а збитки визнаються, як тільки про них стає відомо;
- усі активи оцінюються за первісною вартістю, або ж ціною придбання;
- принцип безперервної діяльності передбачає, що підприємство продовжуватиме функціонувати безперервно;
- метод нарахування: доходи та витрати мають відображатися у момент отримання товарів та послуг, а не у момент оплати;
- відповідність витрат доходам: чистий прибуток за рік обчислюється відніманням відповідних витрат із загальної суми доходів;
- послідовність: обрані принципи обліку повинні застосовуватися у майбутніх звітних періодах;
- роздільне подання: заборонено взаємозалік активів і пасивів, або ж витрат і доходів; кожний рядок балансу та звіту про прибутки та збитки мусить оцінюватися окремо;
- суттєвість: вимоги принципів не обов'язково дотримуватися суворо, якщо їх застосування не впливає на правдивість даних у щорічній бухгалтерській звітності [27].

У державах, що застосовують дану модель бухгалтерського обліку, наявний загальноприйнятий план рахунків. Він гарантує прозорість річної звітності підприємств, забезпечуючи її відповідність та пристосування бухгалтерського обліку до потреб міжнародних стандартів, висуваючи суворі вимоги до відображення інформації в річній звітності. Наприклад, в ній мають міститися дані про передбачений розподіл результатів діяльності компанії, а також використані правила оцінювання, включно з повним переліком критеріїв кожної категорії активів та пасивів. До звітності належить додавати інформацію про оренду, страхування, судові розгляди, матеріальні основні засоби, запаси, власний капітал, податки та інше. Крім того, у звітності міститься інформація, потрібна для забезпечення контролю за реалізацією податкової політики. Іншою

відмінною рисою даної моделі є постійна корекція звітних даних з урахуванням показників інфляції, а також уніфікація бухгалтерських методики.

2.3. Проблеми та перспективи імплементації МСФЗ в світовій практиці

Одним з перших викликів, з яким стикається підприємство, як у процесі трансформації, так і при запровадженні міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), – це приведення власної облікової політики у відповідність до міжнародних стандартів. Налаштування або формування таких облікових політик є критичним не лише для наглядових органів, але й для власників (засновників) підприємства. МСФЗ надають ширші можливості для встановлення облікових політик, що спираються не лише на чинні стандарти, а й на судження керівного складу [32].

Створення облікової політики підприємства відповідно до вимог МСФЗ – це комплексна та ресурсозатратна задача. Адже підприємству необхідно буде працювати та враховувати свої активи та зобов'язання протягом тривалого часу, відповідно до розробленої ним облікової політики. Це зумовлює необхідність більш обережного підходу до розробки облікової політики, яка максимально враховує специфіку його діяльності.

З огляду на прагнення організацій до уніфікації, забезпечення прозорості, надійності економічних даних про їхню діяльність, а також з метою розширення доступу до міжнародних фінансових ринків, дотримання нормативних актів установ та покращення якості управління та звітності, у світі спостерігається швидке поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ (IFRS)). Це зумовлено тим, що фінансова звітність, необхідна для інвесторів, власників та зацікавлених сторін, повинна відповідати критеріям зрозумілості та достовірності, об'єктивності, повноти, своєчасності та прозорості. У контексті глобалізаційних процесів, МСФЗ (IFRS) встановлюють єдині вимоги до

фінансової звітності компаній на глобальному рівні [32].

Актуальність переходу українських підприємств на МСФЗ зумовлена кількома ключовими факторами. Це включає в себе приваблення іноземних інвестицій, розширення доступу до нових ринків та укріплення співпраці з міжнародними партнерами. Крім того, полегшується обмін фінансовою інформацією, а також впроваджуються передові практики ведення та підтримки бізнесу, прийняті у світі.

Зародження спільної міжнародної облікової практики та приведення до єдиного знаменника методологічних аспектів бухгалтерського обліку та фінансової звітності стартувало ще у 70-х роках минулого століття, і цей процес не припиняється. З 2005 року спостерігається шалене визнання МСФЗ (IFRS) як офіційної бази для підготовки фінансової звітності в різних куточках світу. У 2005 році їх нараховувалось 90, в 2006 – 100, а у 2013 – більше ніж 120. Відповідно до офіційних відомостей Ради з МСФЗ (IFRS), починаючи з 2019 року, складати звітність за міжнародними стандартами стали зобов'язані підприємства у 166 країнах світу. Це, в першу чергу, банки, страхові компанії, підприємства, задіяні у видобутку корисних копалин загальнодержавного масштабу та інші [33].

На сьогоднішній день понад 140 юрисдикцій офіційно визнали МСФЗ (IFRS) як обов'язкову чи дозволену систему фінансової звітності, а більше ніж 50 000 публічних компаній звітують за МСФЗ в усьому світі. Крім того мільйони малих та середніх підприємств використовують спрощені варіанти – IFRS for SMEs.

Далі варто розглянути чисельність компаній за країнами, що використовують зараз МСФЗ в своїй діяльності (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 - Чисельність компаній, що використовуються МСФЗ станом на 01.01.2025 року

Регіон діяльності	Безпосередньо країни діяльності	Чисельність компаній, що використовують МСФЗ
ЄС	Усі 27 держав союзу (для фінансової звітності)	~20 тис.
Велика Британія	Після Brexit - власна версія (UK IFRS)	~1,5-2,0 тис.
Латинська Америка	Бразилія, Чилі, Колумбія, Аргентина	~2,0-5,0 тис.
Азія	Індія, Південна Корея, Філіппіни	~5 тис.
Африка	Нігерія, Кенія, ПАР	~3 тис.
Океанія	Австралія, Нова Зеландія	~3 тис.
Україна	Великі компанії, банки, страхові компанії	~2 тис.

Джерело: складено автором самостійно на основі [51].

Варто відмітити, що дані табл. 2.5 відображаються лише публічні компанії та великі підприємства, якщо враховувати МСФЗ для МСП – цифра сягає сотень тисяч.

Далі на рис. 2.6 відображено динаміку впровадження МСФЗ за період 2000-2024 років.

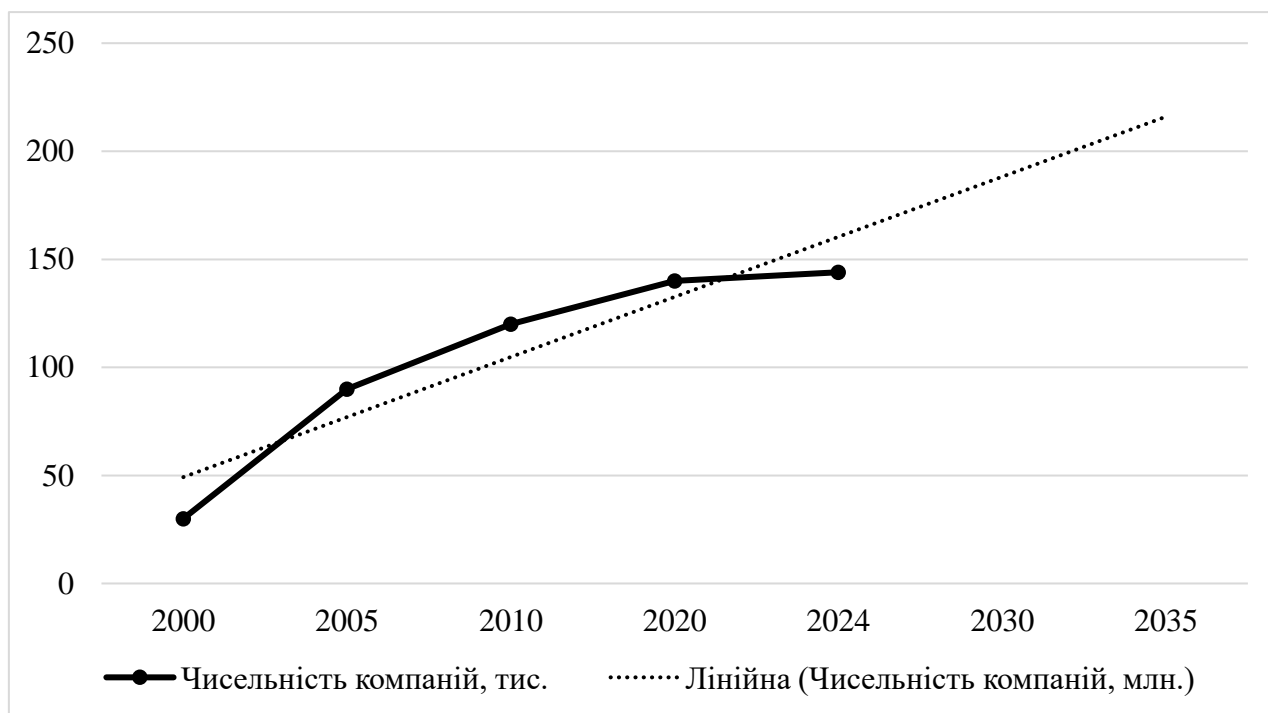

Рис. 2.6. - Динаміка впровадження МСФЗ за період 2000-2024 років

Джерело: складено автором самостійно на основі [51].

Отже, за період 2000-2024 років прослідковується нарощення чисельності компаній, що впроваджують МСФЗ в своїй діяльності, крім того за цей період відбувається обов'язкове впровадження МСФЗ в ЄС, до даної тенденції в період 2010-2020 років приєдналися Бразилії, частково Китаю, країни Азії та Африці.

На сьогоднішній день МСФЗ застосовуються у більше ніж 90% економік світу та продовжують нарощувати свої обсяги, а також є світовими стандартами №1 для звітності, яку оприлюднюють. МСФЗ застосовують у більш ніж 140 державах та поєднують між собою десятки тисяч підприємств, передусім у секторах капіталу, банківських операцій та аудиту. Варто відмітити, що в довгостроковій перспективі передбачається тенденція до розширення, де навіть США, які послуговуються GAAP, все частіше узгоджують власні стандарти з МСФЗ, таке явище зумовлено розвитком міжнародної співпраці між країнами та узгодження їхнього обліку за національними стандартами, які можуть відрізнитися в країнах [50].

Дослідження еволюції створення та впровадження єдиної міжнародної облікової системи дало змогу виділити кілька основних її етапів.

Початкова стадія визначається виникненням та формуванням підвалин для еволюції єдиного європейського облікового права. Поштовхом для цього стало утворення Європейського Союзу (надалі – ЄС) як середовища для розширення внутрішнього ринку та вільного обігу товарів, послуг, робіт і капіталу. У цей період розпочинається уніфікація єдиної торгової політики та відбувається становлення Європейської валютної системи. Ці події обумовлюють потребу в нормативному регулюванні процесів, що привело до прийняття трьох Директив ЄС та формування спільних основ бухгалтерського обліку та складання звітності в Європі. 29 червня 1973 року відбувається заснування Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та розробка і оприлюднення перших МСБО (IAS). Основні нормативні акти, що стосуються бухгалтерського обліку та були прийняті у зазначений період (1978 рік – IV директива ЄС під номером 78/660/ЄЕС; 1983 рік – VII директива ЄС під номером 83/349/ЄЕС; 1984 рік –

VIII директива ЄС під номером 84/253/ЄЕС), стали підґрунтям для регулювання базових положень щодо підготовки фінансової звітності, встановлення обов'язкового аудиту та внесення необхідних коригувань для впровадження МСБО (IAS) [32].

Наступний етап відзначений масштабним поширенням та впровадженням Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), прийняттям єдиної стратегії узгодження національних і міжнародних облікових практик країн Європейського Союзу. У травні 2000 року відбулася реорганізація виконавчої структури МСФЗ через затвердження нового статуту та перейменування Комітету в Раду з Міжнародних стандартів фінансової звітності. За час існування Комітету була створена Концептуальна основа фінансової звітності, розроблено 41 стандарт бухгалтерського обліку, ухвалено рекомендації щодо застосування МСФЗ як ключової системи складання звітності для компаній, представлених на світовому ринку капіталу. Це дозволило зобов'язати всіх учасників Міжнародної комісії з цінних паперів готувати фінансову звітність за МСФЗ [32].

Прискорення глобалізаційних перетворень у світі, що їх визначив Міжнародний валютний фонд через: торгівлю, фінансові транзакції, рух капіталу й інвестиції, плюс значна актуалізація екологічних викликів планети (глобальне потепління, забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів та інше), спричинили формування передумов для нового етапу розвитку міжнародних облікових стандартів. На початку 2000-х років стартував процес імплементації системи контролю за дотриманням вимог стандартів, постала Європейська консультативна група з технічної підтримки та експертизи контролю. На заміну МСБО (IAS) вводяться Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS). Зокрема, 19 липня 2003 року затверджено МСФЗ (IFRS) 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». Отже, на цьому етапі МСФЗ (IFRS) стали основою для гармонізації та стандартизації облікових систем різних держав. По-перше, з 2005 року відзначається поширеніше застосування МСФЗ (IFRS) різноманітними суб'єктами господарювання; по-друге, протягом цього

періоду активізуються процеси зближення міжнародних та американських стандартів бухгалтерського обліку; по-третє, набирають чинності нові директиви: 2006 р. – директива 2006/43/ЄС; 2013 р. – 2013/34/ЄС. Нові директиви передбачають вимоги до складання нефінансової або інтегрованої звітності підприємств, яка повинна включати обов'язкову інформацію про відповідальність перед світом та суспільством за свою діяльність [33].

Початком процесу гармонізації бухгалтерського обліку в Україні є 1998 рік, коли було затверджено Програму реформування бухгалтерського обліку згідно з міжнародними стандартами та ухвалено Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та відповідні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Схвалені національні стандарти обліку, незважаючи на узгодження з міжнародними, враховували особливості вітчизняної облікової школи, ментальні та економіко-правові аспекти ведення бізнесу в Україні. В свою чергу це призвело до значних розбіжностей між МСФЗ та П(С)БО.

З 2013 року Україна розпочинає інтеграцію міжнародних стандартів обліку та звітності в національну систему бухгалтерського обліку. У статті 12 актуальної версії Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлено перелік господарюючих суб'єктів, зобов'язаних складати та подавати фінансову звітність, а також вести облік відповідно до МСФЗ (IFRS). До них належать:

- підприємства, що представляють суспільний інтерес;
- публічні акціонерні товариства;
- суб'єкти господарювання, що провадять діяльність у видобувних галузях;
- материнські підприємства груп, що включають підприємства, які представляють суспільний інтерес;
- материнські підприємства великої групи, що не належать до категорії великих підприємств;
- підприємства, діяльність яких відноситься до видів, перелік яких

затверджується Кабінетом Міністрів України [34].

На додаток до вже визначених, фінансову звітність на добровільній основі можуть готувати всі суб'єкти господарювання (за винятком бюджетних організацій), які самостійно визначають доцільність використання МСФЗ (IFRS).

Необхідність переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності для великих та соціально значущих українських суб'єктів господарювання зумовлена не тільки нормативними актами, а й низкою факторів, що позитивно впливатимуть на подальший розвиток підприємств. У їх числі: розширення сфер співпраці з іноземними партнерами, відкриття нових ринків, залучення додаткових інвестицій, спрощення обміну фінансовими даними, приведення застарілих методів ведення господарства до загальновизнаних міжнародних стандартів [34].

Процес впровадження МСФЗ (IFRS) для перетворення фінансової звітності підприємств та переходу в облікову практику спричиняє численні труднощі для більшості бухгалтерів-практиків та науковців-теоретиків. Ці проблеми часто виникають через недостатнє володіння МСФЗ (IFRS), суттєві відмінності в методах обліку згідно з національними та міжнародними стандартами. Українські бухгалтери нерідко стикаються з нестачею конкретних порад та інструкцій, які б допомагали їм коректно застосовувати МСФЗ (IFRS) у реальних випадках. Освітні програми в закладах вищої освіти та спеціалізовані курси не завжди гарантують достатній рівень знань та практичних вмінь з МСФЗ (IFRS) [32].

Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності невтомно працює над вдосконаленням стандартів обліку, що свідчить про суттєві зміни в методах бухгалтерського обліку та звітності. Це спрямовано на збільшення прозорості, можливості порівняння та достовірності фінансової інформації, призначеної для користувачів фінансової звітності. За останнє десятиліття Рада актуалізувала МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами», МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу» та МСФЗ 17 «Страхові контракти», а також досліджувала проекти, пов'язані з

методами дисконтування та концептуальною основою фінансової звітності. У 2016 році був прийнятий новий стандарт МСФЗ (IFRS) 16 «Оренда», що зобов'язав орендарів враховувати оренду як актив і зобов'язання, а у 2017 році оновлено МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти», де передбачено використання моделі очікуваних кредитних збитків для оцінювання ризику невиконання позик [32].

У 2018 році стартувала робота Міжнародної ради зі стандартів екологічної звітності (ISSB). Її метою стало створення стандартів звітування щодо сталого розвитку. Звітування зі стійкого розвитку дозволяє підприємствам демонструвати власні досягнення в реалізації поставлених цілей, що стосуються різних вимірів сталості – від екології до соціальної сфери та корпоративного управління. Нефінансова звітність виступає інструментом для інформування громадськості про вплив компаній – як позитивний, так і негативний – на навколишнє середовище, суспільство та економіку, а також сприяє визначенню стратегічних пріоритетів подальшого розвитку, спираючись на отримані дані.

У 2021 році світ побачили попередні напрацювання загальних правил оприлюднення даних про сталий розвиток (IFRS S1) та кліматичний вплив (IFRS S2). У 2023 році ці стандарти ухвалили, а з 1 січня 2024 року вони набрали юридичної сили. МСФЗ (IFRS) S1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі сталим розвитком» містить вимоги, що дають змогу організаціям надавати інвесторам відомості про ризики та перспективи, пов'язані зі стійкістю у короткостроковому, середньостроковому та довгостроковому періодах. МСФЗ (IFRS) S2 «Розкриття інформації, пов'язаної зі зміною клімату» встановлює правила оприлюднення інформації у звітності зі сталого розвитку щодо клімату. У 2024 році Рада планує продовжувати оновлювати та поліпшувати існуючі стандарти. Вже внесено зміни до МСФЗ (IFRS) 16 «Оренда», МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності», вирішено видати новий МСФЗ (IFRS) 18 «Подання та розкриття інформації у фінансовій звітності», який замінить МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності» [34].

Відтак, з огляду на потреби глобальної економіки та її природні перетворення, спостерігається перманентне оновлення, вдосконалення та застосування актуальних Міжнародних стандартів фінансової звітності, що сприяє наданню користувачам більш зрозумілої, релевантної та суттєвої інформації задля прийняття ефективних управлінських рішень.

Варто відмітити, на практиці інвесторами відбувається різна оцінка рівня складності розуміння окремих розділів фінансової звітності за МСФЗ (IFRS). За певними напрямками або сферами діяльності користувачам буває складно, або ж навпаки, просто розтлумачувати дані за різними показниками, так найскладніші для розуміння аспекти, що стосуються:

- фінансових інструментів – 40%;
- деривативів – 43%;
- відкладеного податку – 32%.

Варто зауважити, що ці елементи містять менше професійних суджень, чітких правил обліку, є інтуїтивними для розуміння інвесторам та бухгалтерам.

З іншого боку найбільш зрозумілі для користувачів аспекти:

- пенсії працівників – 61%;
- опціони на акції для співробітників – 61%;
- гудвіл – 53%;
- оренда – 51%;
- об'єднання бізнесу – 30%;
- асоційовані компанії – 27%;
- спільні підприємства – 26%;
- нерухомість – 49%;
- об'єднання бізнесу (деякі аспекти) – 30%.

Узагальнюючи, слід відмітити, що досліджувані розділи потребують складних облікових суджень, актуарних розрахунків (пенсії), розподілу вартості, оцінки справедливої вартості (гудвіл, об'єднання), що робить їх менш зрозумілими для користувачів звітності.

Отже, складні теми потребують покращення розкриття у звітності, додаткових роз'яснень та спрощення трактування для зовнішніх користувачів, спрощення стандартів або підготовка додаткових навчальних матеріалів може підвищити довіру до звітності, пріоритет професійних бухгалтерських організацій (наприклад, IFRS Foundation, IFAC) повинен бути зосереджений на полегшенні застосування найбільш складних тем.

Дослідивши три моделі бухгалтерського обліку варто узагальнити кожен з них та визначити схожі та відмінні риси МСФЗ, англо-саксонської та континентальної моделей бухгалтерського обліку (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 - Порівняльна характеристика МСФЗ, англо-саксонської та континентальної моделей бухгалтерського обліку

Показник оцінки	Англо-саксонська модель	Континентальна модель	МСФЗ (IFRS)
Країна походження	Велика Британія, Сполучені Штати Америки	Континентальна Європа (Німеччина, Франція)	Наднаціональний стандарт (IASB, Лондон)
Мета стандарту	Забезпечення правдивої інформації для інвесторів	Дотримання законодавства та сплата податків	Прозорість та зіставність для інвесторів
Джерело стандартів	Професійні об'єднанням	Законодавство (кодекси, державні нормативи)	Міжнародна рада зі стандартів (IASB)
Користувачі звітності	Інвестори, власники акцій	Держава, податкова служба	Міжнародні інвестори, кредитори
Країни поширення	США, Великобританія	Європа, Латинська Америка	140+ країн, стандарт для всього світу
Напрямок використання	Великі корпорації Сполучених Штатів Америки, Великобританії	Малі та середні підприємства в ЄС	Публічні корпорації та ТНК

Джерело: складено автором самостійно на основі [47, 49, 51].

Отже, узагальнюючи порівняння, варто сказати, що континентальна модель – класична, юридична, з акцентом на державне регулювання, англо-саксонська модель – ринкова, адаптивна, з фокусом на інвесторів, МСФЗ –

глобальний синтез, який поєднує гнучкість англосаксонської системи з уніфікацією для міжнародних торгових майданчиків.

Відповідно, труднощів при переході підприємств на міжнародні стандарти досить багато, але й позитивних моментів теж вистачає. Професійне застосування МСФЗ відкриває шлях до досягнення таких результатів, як:

- складання звітності для інвесторів, банків та закордонних партнерів у стислі терміни з високою точністю та мінімальними витратами;
- аудит звітності підприємства матимуть змогу здійснити та підтвердити визнані світові аудиторські компанії;
- звітність, сформована згідно з міжнародними стандартами, сприяє об'єктивній оцінці фінансового стану підприємства відповідно до міжнародних критеріїв, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення;
- підприємство, яке готує звітність у відповідності до міжнародних стандартів, здобуває міжнародне визнання та репутацію надійного партнера.

Отже, очевидно, що складання фінансових звітів за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) має безперечні переваги, які визнають більшість користувачів фінансових звітів. МСФЗ потрібно сприймати як ключовий інструмент для глобалізації та розвитку світових економічних зв'язків.

Висновки до розділу 2

Головні засади англосаксонської моделі було сформульовано у Сполученому Королівстві та Сполучених Штатах Америки. Ключовий принцип моделі – зосередження обліку на інформаційних потребах інвесторів і кредиторів. Це виникло через те, що промислові перетворення у США та Великій Британії спричинили відхід власників компаній (інвесторів) від оперативного управління, передавши його професійним керівникам. У такому контексті фінансова облікова інформація перетворюється на критичне джерело даних про

стан компанії. Виникла практика надання акціонерам управлінським апаратом фінансових звітів задля контролю ефективності використання ресурсів.

Континентальна модель використовується у більшості європейських країн та в Японії. Вона базується на міцному зв'язку між бізнесом та банками, котрі головним чином забезпечують фінансові потреби компаній. Бухгалтерський облік регулюється законодавчо та відзначається високим ступенем консерватизму. Пріоритетом обліку не є задоволення потреб кредиторів в управлінській інформації. Натомість, облікова політика перш за все зосереджена на задоволенні вимог уряду, особливо в контексті оподаткування відповідно до національного макроекономічного плану. На додаток, уряди зазначених держав наполягають на розкритті конкретної інформації про діяльність компаній. Відтак, ці компанії вимушені формувати фінансову звітність, хоча вона й не містить такої деталізації, як потрібно для забезпечення інтересів кредиторів.

Дослідження розвитку міжнародної облікової системи показало, що глобальні економічні зрушення зумовили тенденцію до гармонізації та уніфікації міжнародних нормативно-правових положень щодо складання та оприлюднення фінансової звітності. Визначальну роль у цій трансформації взяла на себе Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку – міжнародна професійна організація, що здобула велику вагу та піднесла МСФЗ до рівня загальноприйнятих. Безперервне, хоча й повільне, оновлення стандартів у відповідності до глобальних викликів дозволяє адаптувати міжнародну облікову систему до змін в економіці. Імплементация МСФЗ в Україні супроводжується певними викликами, пов'язаними з адаптацією існуючих систем обліку до нових вимог, недостатньою фаховою підготовкою персоналу, обмеженою підтримкою з боку професійних об'єднань та експертів, а також військовими реаліями. Попри це, українські підприємства дедалі активніше інтегруються в європейські економічні процеси, що вказує на невідворотність впровадження МСФЗ.

ВИСНОВКИ

Фінансова звітність згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності орієнтована насамперед на інвесторів, кредиторів та інших зовнішніх стейкхолдерів, а концептуальна основа МСФЗ встановлює керівні принципи для компаній щодо формування та представлення фінансових звітів, забезпечуючи їх повноту, відкритість, зрозумілість та зручність для кінцевих користувачів. Структура Концептуальних основ фінансової звітності за МСФЗ включає чотири ключові компоненти: мету складання фінансових звітів; якісні властивості корисної фінансової інформації, які визначають цінність даних для наявних та потенційних інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених учасників; основи визнання та вимірювання складових фінансової звітності; поняття капіталу та збереження його величини (фінансовий стан, активи, пасиви, власний капітал тощо). Окрім традиційної інформації про фінансові активи, операційну діяльність та боргові зобов'язання підприємства, звіти можуть включати стратегічні напрями розвитку, прогностичні інвестиційні показники та різноманітні види перспективного аналізу.

На початку тридцятих років минулого століття в США розпочали формування системи загальнонаціональних бухгалтерських норм та звітності. Ці норми використовувалися добровільно великими компаніями, котрі були розміщені на фондових біржах. З часом на цій основі постала система GAAP США, котра використовується й понині. МСФЗ існують уже більше сорока п'яти років, їхнє створення розпочалося в 1973 році. У той же рік бухгалтерські й аудиторські асоціації низки країн, серед яких США, Канада, Німеччина, Великобританія, Франція, Австралія, заснували міжнародну професійну, незалежну організацію – Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (скорочено IASC), саме ця організація у 1998 році видала 37 стандартів.

Система Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) базується на потужній організаційній структурі, яка забезпечує їх створення, впровадження

та моніторинг дотримання. Ключові інституції, що відіграють важливу роль у функціонуванні МСФЗ, включають: Фонд Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS Foundation); Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB); Консультативна рада з МСФЗ (IFRS Advisory Council); Комітет з інтерпретацій МСФЗ (IFRS Interpretations Committee, IFRIC); наглядові та регуляторні органи МСФЗ.

Основні принципи англосаксонської моделі сформувалися у Сполученому Королівстві та Сполучених Штатах Америки. Головний принцип моделі полягає в тому, щоб враховувати потреби інвесторів та кредиторів щодо інформації. Це стало наслідком промислових змін у США та Великій Британії, які призвели до віддалення власників компаній (інвесторів) від безпосереднього управління, передавши його професійним менеджерам. У цьому контексті фінансова звітність стає найважливішим джерелом інформації про стан компанії. З'явилася практика, коли керівництво надавало акціонерам фінансові звіти для контролю над ефективністю використання ресурсів.

Континентальна модель знайшла широке застосування в більшості держав Європи, а також у Японії. Її фундаментом є тісний взаємозв'язок між бізнесом та банками, які виконують ключову роль у забезпеченні фінансових потреб підприємств. Бухгалтерський облік суворо контролюється законодавством та характеризується високим рівнем консерватизму. Головним пріоритетом обліку не є забезпечення кредиторів інформацією для управлінських рішень. Натомість, облікова політика спрямована насамперед на виконання вимог держави, зокрема, у контексті оподаткування відповідно до загальнонаціонального економічного плану. Окрім того, уряди цих країн вимагають розкриття певної інформації про компанії, у зв'язку з чим останні зобов'язані готувати фінансову звітність, проте у менш деталізованому форматі, ніж потрібно для забезпечення інтересів кредиторів.

Дослідження еволюції міжнародної бухгалтерської системи продемонструвало, що глобальні економічні зрушення стали каталізатором

гармонізації та уніфікації міжнародних нормативно-правових рамок фінансової звітності. Ключову роль у цьому відіграла Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку – міжнародна професійна організація, яка значно зміцнила свій вплив та перетворила Міжнародні стандарти фінансової звітності на стандарти, що отримали загальне визнання. Систематичне, хоча й поступове, оновлення стандартів відповідно до глобальних викликів дає змогу пристосовувати міжнародну облікову систему до вимог економічних трансформацій. Імплементация МСФЗ в Україні супроводжується низкою викликів, спричинених адаптацією наявних систем бухгалтерського обліку до нових потреб, недостатньою професійною підготовкою фахівців, обмеженою підтримкою професійних організацій та експертів, а також наслідками війни. Попри це, українські підприємства дедалі активніше включаються в європейські економічні процеси, що підкреслює неминучість впровадження МСФЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. / О. В. Фоміна, С. М. Семенова, О. М. Ромашко та ін. / за заг. ред. О. В. Фоміної. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 244 с.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: практикум / укл. Ковальчук Т.М., Танасієва М.М. Чернівці. 2020. 144 с.
3. Мазіна О. І. Міжнародні стандарти фінансової звітності та їх практичне застосування : навч. посіб. / О. І. Мазіна, С. А. Рогозний / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України. Ірпінь : Університет ДФС України. 2021. 440 с.
4. Лучко М. Р. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч. посіб. / М. Р. Лучко, І. Д. Бенько, С. Р. Яцишин, Н. Г. Мельник. Тернопіль: ТНЕУ. 2018. 390 с.
5. МСФЗ та МСБО. Переклади МСФЗ на підставі даних Мінфіну. URL: https://services.dtkr.ua/catalogues/other_dov/134-msfz-ta-msbo. (дата звернення: 13.02.2025).
6. Микитюк, Н. О. Проблемні питання розкриття інформації при формуванні системи фінансової звітності на основі таксономії за МСФЗ. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. Т. 2. № 6. С. 273-279. (дата звернення: 02.03.2025).
7. Що таке МСФЗ (IFRS)? URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/chto-takoe-msfo>. (дата звернення: 15.02.2025).
8. Офіційний сайт IFRS. URL: <https://www.ifrs.org/> (дата звернення: 30.04.2025).
9. МСФЗ (IFRS) 2025: ключові зміни та нюанси переходу. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/neobhodimost-perehoda-na-msfo>. (дата звернення: 30.04.2025).

10. Кононенко С., Кононенко Л., Назарова Г. Стандартизація і сертифікація в обліку і аудиті як фактор підвищення надійності та довіри до інформаційного забезпечення користувачів фінансової звітності. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. №9(23). С. 195-206. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9\(23\)-195-206](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9(23)-195-206). (дата звернення: 14.02.2025).

11. Орлов І., Захаров Д. Дослідження проблеми забезпечення достовірності інтегрованої звітності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2023. №1 (54). С. 46-51. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2023-1\(54\)-46-51](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2023-1(54)-46-51). (дата звернення: 03.04.2025).

12. Шушакова І., Зябченкова Г., Козуб М. Концепції зближення систем бухгалтерського обліку та фінансового звітування. *Економіка та суспільство*. 2021. № 30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-9>. (дата звернення: 11.04.2025).

13. Онешко С., Дроздова О., Іванова Н. Щодо зростання інформаційного потенціалу цифрового економічного простору: модернізація бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. *Академічні візії*. 2023. № 21. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/446>. (дата звернення: 10.02.2025).

14. Назаренко О. Особливості формування, консолідації та аудиту показників фінансової звітності бізнес-суб'єктів в контексті міжнародних стандартів. *Трансформація суспільних відносин в умовах цивілізаційних змін: колективна монографія*. Харків : СГ НТМ «Новий курс». 2023. С. 275-299. URL: <https://repo.snau.edu.ua/handle/123456789/10684>. (дата звернення: 30.04.2025).

15. Сақун А., Пристемський О. Аргументування ролі облікової політики як системоутворюючого інструменту в бухгалтерському просторі підприємництва. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2023. № 30(143). С. 80-90. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2023.009>. (дата звернення: 01.04.2025).

16. Alzeban A. The impact of audit committee, CEO, and external auditor quality on the quality of financial reporting. *Corporate Governance*. 2020. №20 (2). P.

263-279. DOI: <https://doi.org/10.1108/CG-07-2019-0204>. (дата звернення: 01.04.2025).

17. Albu N., Albu C., Gray S. Institutional factors and the impact of international financial reporting standards: the Central and Eastern European experience. *Accounting Forum*. 2020. № 44(3). P. 184-214. DOI: <https://doi.org/10.1080/01559982.2019.1701793>. (дата звернення: 10.04.2025).

18. Демко І. І., Марущак В. В. Порівняння національних та міжнародних стандартів (положень) бухгалтерського обліку щодо оформлення фінансової звітності підприємств. *РСЕСГЕП*. 2022. С. 87-88. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/39916>. (дата звернення: 05.04.2025).

19. Нестеренко К. МСФЗ (IFRS) 2024: ключові зміни та нюанси переходу: URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/neobhodimostperekhoda-na-msfo>. (дата звернення: 10.04.2025).

20. Шот А., Підручняк К. Організація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах у сучасних умовах. *Молодий вчений*. 2022. №12 (112). С. 129-133. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-12-112-23>. (дата звернення: 30.04.2025).

21. Sean Ross. GAAP vs. IFRS: What's the Difference? 27.04.2021. URL: <https://www.firmofthefuture.com/content/top-10-differences-between-ifrs-and-gaap-accounting/> (дата звернення: 30.04.2025).

22. Top 10 differences between IFRS and GAAP accounting. URL: <https://www.firmofthefuture.com/content/top-10-differences-between-ifrs-and-gaap-accounting/> (дата звернення: 30.04.2025).

23. Bookkeeper vs Accountant vs CPA – What's the Difference? URL: <https://cpacredits.com/resources/bookkeeper-vs-accountant-vs-cpa-whats-the-difference/> (дата звернення: 30.04.2025).

24. Ільїн Валерій, Кузьмич Софія. Особливості бухгалтерського обліку у зарубіжних країнах. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в*

умовах глобалізації. 2020. № 2. С. 42-48. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.02.042>. (дата звернення: 15.04.2025).

25. Іванова Д.А., Буртова А.О., Лободзинська Т.П. Аналіз моделей бухгалтерського обліку Італії та Японії. Перспектива застосування їх принципів в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. №32. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/137.pdf. (дата звернення: 15.04.2025).

26. Войнаренко М.П., Пономарева Н.А., Замазій О.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту. Навчальний посібник. Центр навчальної літератури. 2020. 488 с.

27. Шкуліпа Л.В. Розвиток бухгалтерського обліку у вимірі міжнародних стандартів фінансової звітності та інноваційних технологій: методологія та практика: монографія. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В., ТПК «Орхідея». 2020. 61 с.

28. Акімова Н.С., Янчева Л.М., Топоркова О.В., Янчева І.В. Гармонізація як об'єктивна необхідність розвитку системи бухгалтерського обліку і звітності: міжнародний досвід. XI Міжнародна науково-практична конференція «Innovations and prospects of world science» 22-24 червня 2022 року. (дата звернення: 30.04.2025).

29. Steccolini, I., Saliterer, I., Guthrie, J. The role(s) of accounting and performance measurement systems in contemporary public administration. *Public Administration*. 2020. № 98(1). pp. 3-13. DOI: <https://doi.org/10.1111/padm.12642>. (дата звернення: 30.04.2025).

30. Fomina O., Semenova S., Berezovska D. Transformation of financial reporting during martial law. *Scientia Fructuosa*. 2022. № 3. P. 103–113. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022\(143\)08](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022(143)08). (дата звернення: 18.04.2025).

31. Пилипенко Л., Тивончук О. Розвиток методики формування управлінської бухгалтерської звітності в системі корпоративного управління. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*.

2020. № 2. С. 61-70. URL: <http://188.190.33.55:7980/jspui/handle/123456789/8544>. (дата звернення: 20.04.2025).

32. Лежненко Л. І., Кругла М. М. Історичні аспекти впровадження МСФЗ (IFRS) у світі і в Україні. *Підприємництво і торгівля*. 2024. №41. С. 54-60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-41-07>. (дата звернення: 30.04.2025).

33. Легенчук С. Щодо необхідності уточнення базових облікових понять та розвитку вітчизняної теорії обліку. *Облік і фінанси*. 2022. №1(95). С. 22-31. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1\(95\)-22-31](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1(95)-22-31). (дата звернення: 10.04.2025).

34. Fomina O., Semenova S., Berezovska D. Transformation of financial reporting during martial law. *Scientia Fructuosa*. 2022. № 3. P. 103–113. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022\(143\)08](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022(143)08). (дата звернення: 20.04.2025).

35. Юридичні аспекти впровадження міжнародного стандарту фінансової звітності. URL: <https://pravo.ua/iurydychni-aspekty-vprovadzhennia-mizhnarodnoho-standartu-finansovoi-zvitnosti/> (дата звернення: 20.04.2025).

36. Перехід на МСФЗ: можливості для МСП. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/BZ012566?an=0>. (дата звернення: 28.04.2025).

37. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1. Подання фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-01_ukr19.pdf. (дата звернення: 02.05.2025).

38. Ісаншина Г. Ю. Особливості застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6994>. (дата звернення: 02.05.2025).

39. Маренич Т.Г. МСФЗ в Україні: проблеми практичного запровадження. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2021. № 1. С. 70-83. DOI: <https://doi.org/10.31359/2312-3427-2021-1-70>. (дата звернення: 02.05.2025).

40. Музиченко А., Скрипник С., Мельянова Л. Стандартизація бухгалтерського обліку: вплив на управлінську звітність та порівняльний аналіз.

Економіка та суспільство. 2024. №59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-4>. (дата звернення: 02.05.2025).

41. Мюллер В., Кузнецова А. Я., Христофорова О., Карпачова О. В., Сулима, М. О. Бухгалтерський облік та аудит відповідно до міжнародних стандартів як інструмент менеджменту. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. № 4(35). С. 60-68. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i35.221787>. (дата звернення: 05.05.2025).

42. Пилипенко К. А. Напрями розвитку бухгалтерського обліку країни в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2021. № 1 (49). С. 119-127. DOI: <https://doi.org/10.33783/1977-4167-2021-49-1-119-127>. (дата звернення: 05.05.2025).

43. Khushvakhtzoda K. Analysis of modern instruments for strategic management accounting at agricultural enterprises. *Scientific Horizons*. 2022. №25(9). P. 126-133. DOI: [https://doi.org/10.48077/scihor.25\(9\).2022.126-133](https://doi.org/10.48077/scihor.25(9).2022.126-133). (дата звернення: 05.05.2025).

44. Poyda-Nosyk N., Markush N. Comparative characteristics of accounting models. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series «Economics»*. 2023. № 10(2). С. 21-30. DOI: <https://doi.org/10.52566/msu-econ2.2023.21>. (дата звернення: 05.05.2025).

45. FASB. Annual Report 2023 / Financial Accounting Standards Board. URL: <https://www.fasb.org>. (дата звернення: 05.05.2025).

46. U.S. Securities and Exchange Commission (SEC). EDGAR database. URL: <https://www.sec.gov/edgar.shtml>. (дата звернення: 05.05.2025).

47. IFAC. Global SMP Survey 2022. URL: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/building-capacity>. (дата звернення: 05.05.2025).

48. Eurostat. Structural business statistics. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>. (дата звернення: 05.05.2025).

49. OECD. Corporate Finance and Accounting Statistics. URL:

<https://stats.oecd.org/> (дата звернення: 05.05.2025).

50. IFRS Foundation. IFRS Standards around the World 2023. URL: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/> (дата звернення: 05.05.2025).

51. World Bank. Reports on the Observance of Standards and Codes (ROSC). URL: <https://www.worldbank.org/en/programs/rosc>. (дата звернення: 05.05.2025).

52. Гуцаленко Л. В., Дем'янчук М. І. Концептуальні основи формування бухгалтерського балансу в умовах сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9524> (дата звернення: 01.05.2025).

53. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: практикум / укл. Ковальчук Т.М., Танасієва М.М. Чернівці. 2020. 144 с.

54. Бурлан С. А., Каткова Н.В. Ключові аспекти визначення активів за МСФЗ. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку: зб. Матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф. КНЕУ*. С. 212-214. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/34984/Oaao_20_12_80.pdf?sequence=1 (дата звернення: 30.04.2025).

55. Майстер Л. А. Альтернативні підходи щодо компонентного обліку основних засобів в умовах провадження змін. *Інфраструктура ринку*. 2020, Вип. 43. С. 427-433. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/78.pdf (дата звернення: 11.04.2025)

56. Кудлаєва Н. В. Визнання та оцінка основних засобів: реалії сьогодення. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 1(2). С. 107-114. (дата звернення: 01.05.2025).

57. Концептуальна основа МСФЗ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення: 01.05.2025).

58. Грибовська Ю.М. Облік нематеріальних активів відповідно до вимог Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38. *Економіка та суспільство*.

2023. Вип. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-85>. (дата звернення: 06.05.2025).

59. Овсюк Н.В., Лесько М.О. Облік нематеріальних активів згідно національних та міжнародних стандартів: шляхи вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 3. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-31>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/698>. (дата звернення: 06.05.2025).

60. Разборська О.О., Левченко І.А. Особливості застосування фінансової звітності банківськими установами України за МСФЗ. *Фінанси, облік, банки*. 2018. № 1(23). С. 163-169. (дата звернення: 06.05.2025).

61. Бухгалтерський облік (для необлікових спеціальностей) : навч. посіб. / Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок, О. М. Дмитренко. Житомир : Рута. 2022. 256 с.

62. Гайдучок Т. С., Вітер С. А., Дем'янишина О. А., Ареп'єва О. В. Фінансовий облік активів : навч. посіб. : у 2 ч. / Житомир : Поліський нац. ун-т, 2024. Ч. I. 360 с.

63. Цаль-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Гайдучок Т. С. Облік і оподаткування : навч. посіб. для здобувачів ступеня доктор філософії. Житомир : ЖОО ГО «СЕУ», 2023. 420 с.

64. Analysis of the IFRS jurisdictional profiles. URL : <http://www.ifrs.org/Usearound-the-world/Pages/Analysis-of-the-IFRS-jurisdictionalprofiles.aspx>. (дата звернення: 07.05.2025).

65. Ночовна Ю. О. Особливості розкриття інформації про фінансові результати у фінансовій звітності за національними та міжнародними 118 стандартами. *Ефективна економіка*. 2018. Вип.11 DOI: 10.32702/2307-2105-2018.11.95. (дата звернення: 07.05.2025).

66. Лучко М. Р., Бенько І. Д., Яцишин С. Р., Мельник Н. Г. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 390 с.

67. Левицька О. О. Відображення результатів діяльності у формах

фінансової звітності підприємства. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum.Ecan/2020_6/pdf/levytska_o.pdf. (дата звернення: 07.05.2025).

68. Іванченкова Л. В., Ткачук Г. О., Скляр Л. Б. Контроль трансформації фінансової звітності за МСФЗ в управлінні підприємством. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 4. Том 3. С. 89- 94. (дата звернення: 07.05.2025).

69. Зубілевич С. Я., Рогозний С. О. Перша звітність за МСФЗ : порядок складання та структура. *Довідник економіста*. 2018. С. 35. (дата звернення: 07.05.2025).

70. Засадний Б. А., Чубук Д. О. Відмінності концептуальної основи фінансової звітності за МСФЗ та НП(С)БО. *Молодий вчений*. 2023. № 2 (114). С. 97-101. (дата звернення: 07.05.2025).

71. Голов С. Ф., Костюченко В. М., Кузіна Р. В. Інтегроване звітування: концепція, методологія та організація : монографія. Херсон: Гельветика. 2018. 251 с.

72. Васільєва Л. М. Трансформація фінансової звітності підприємств України відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2019. Вип.10(2). С.48-52. (дата звернення: 07.05.2025).

73. Акімова Н., Асває Азадєн В., Козуб С. Моделі формування обліково-аналітичної системи фінансової та управлінської звітності на основі інформаційної платформи МСФЗ. *Financial and credit activity : problems of theory and practice*. 2022. Vol. 6 (47), С. 198-217. (дата звернення: 07.05.2025).

74. Гарасимів Т. Гармонізація як раціональний модус приведення національного законодавства до міжнародно-правових стандартів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2022. № 4 (36). С. 38-45. URL : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/jan/29690/8.pdf>. (дата звернення: 07.05.2025).

75. Лучко М., Мельник Н. МСФЗ-звітність: практичні аспекти переходу.

Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2019. Вип. 4. С. 42-53. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37054/1/%D0%9B%D1%83%D1%87%D0%BA%D0%BE.pdf>. (дата звернення: 07.05.2025).

76. Сас Л., Баланюк І., Шеленко Д., Василюк М., Матковський П., Гнатишин Л. Міжнародні стандарти фінансової звітності в обліковій системі України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. 1(48). С. 78-90. URL : <https://doi.org/10.55643/fcaptr.1.48.2023.3952>. (дата звернення: 07.05.2025).

77. Гайдаржийська О. М., Задерака Н. М., Тітаренко Л. І. Відмінності в бухгалтерському обліку за МСФЗ та GAAP. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 20. С. 29-33. (дата звернення: 06.05.2025).